

”Tästäkin ois hyvä puhua...”

Kokemuksia kasvatuksellisesta tuesta ja
yhteistyöstä perheen ja päiväkodin välillä

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi AMK
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö syksy 2015
Mirva Illi-Lampio
Tuula Kokkonen
Tiia Kulmala

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

ILLI-LAMPIO, MIRVA
KOKKONEN, TUULA
KULMALA, TIIA

” Tästäkin ois hyvä puhua...”
Kokemuksia kasvatuksellisesta tuesta ja yhteistyöstä perheen ja päiväkodin välillä

Sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 58 sivua, 13 liitesivua

Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö on laadullinen selvitystyö, jossa on käytetty myös määrällisiä menetelmiä. Kyselylomakkeilla toteutetun selvityksen tavoitteena oli tutkia kasvatuksellisen tuen ja yhteistyön toteutumista tutkittavan päiväkodin työntekijöiden ja perheiden näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoitus on toimia päiväkodin oman kehittämistyön tukena. Kyselyt päiväkodin työntekijöille sekä päiväkodin asiakasperheille toteutettiin keväällä 2015. Laadullista aineistoa käsiteltiin soveltaen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Määrällinen aineisto muutettiin prosenttiosuuksiksi ja havainnollistettiin pylväsdiagrammeihin. Toiminnallisena osuutena oli työlta päiväkodilla, jossa kyselyjen tulokset käytiin läpi työntekijöiden kanssa, sekä aloitettiin kehittämistyö.

Opinnäytetyön teoreettinen osuus käsittelee opinnäytetyön kannalta keskeisiä ennaltaehkäisevään työhön ja työntekijöiden ja perheiden yhteistyöhön liittyviä käsitteitä kuten: kasvatuskumppanuus, ennaltaehkäisevä työ, perhelähtöisyys, kasvatuksellinen tuki ja huolen puheeksiotto.

Työntekijöiden kyselytuloksista päällimmäiseksi nostettiin huolen puheeksiotto. Huolen puheeksiotto koettiin vaikeaksi ja vaikka se todettiin kaikkien työntekijöiden tehtäväksi, sen hoiti yleensä ryhmän lastentarhanopettaja. Perheiden kyselyistä selvisi mm. se että välit päiväkodin työntekijöihin koettiin lähes kaikissa vastauksissa avoimiksi ja luottamuksellisiksi. Noin puolet vanhemmista oli kyselyn mukaan toivonut jossain vaiheessa saavansa tukea kasvatustehtävässään ja noin puolet näistä tukea toivoneista koki saaneensa sitä. Pieni osa vastanneista perheistä oli tyytymättömiä päiväkodin toimintaan kyselyissä käsitellyissä asioissa. Päiväkodin työntekijät valitsivat kehittämiskohteiksi huolen puheeksioton, kasvatuksellisen tuen antamisen sekä hyvän päivähoidon aloittamisen.

Asiasanat: kasvatuskumppanuus, varhainen puuttuminen, puheeksiotto, varhainen tuki

Lahti University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

ILLI-LAMPIO, MIRVA
KOKKONEN, TUULA
KULMALA, TIIA

“ It would be good to talk about this...”
Experiences of educational support
and co-operative work between
families and kindergarten

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with children and young
people 58 pages, 13 pages of appendices

Autumn 2015

ABSTRACT

This thesis is a qualitative study, in which quantitative methods have also been used. The target of this questionnaire-based survey was to study the educational support in practice from the perspective of kindergarten workers and families and further observation of co-operative challenges of kindergarten and home. The purpose of the thesis is to support development work of kindergartens. A questionnaire for the kindergarten personnel and families was carried out in the spring of 2015. The qualitative data was analyzed by applying an inductive content analysis. The quantitative data was converted to percentages and illustrated with bar charts. The functional part of this study was the evening meeting at the kindergarten, where the results of the questionnaire were presented and development work was started together with the kindergarten personnel.

The theoretical section of this thesis is about important and essential themes in preventive work and co-operation of workers and families such as: partnership in early childhood education, preventive work, family-orientation, educational support and early intervention.

The results revealed that most attention was given to early intervention. How to discuss the concern about children's well-being seemed to be a difficult common duty, but still carried out only by a kindergarten teacher. The survey results gathered from families pointed out that the relationship with kindergarten personnel was frank and confidential. Based on the survey results, approximately half of parents had wished for educational support and half of them had received it. Only a small number of families were dissatisfied with the workers' actions in the area of questionnaire issues. The kindergarten personnel decided to further develop early intervention, to give better educational support and methods to make the start in day-care as good as possible for the children and their families.

Key words: partnership in early childhood education, early intervention, educational support, support in early childhood education

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	PÄIVÄKOTIA OHJAAVAT YHTEISKUNNALLISET VELVOITTEET	3
2.1	Selvitystyön taustaa	4
2.2	Tavoite ja tarkoitus	5
2.3	Aiemmat hankkeet	6
2.4	Tiedonhaun kuvaus	8
3	HYVINVOIVA PERHE VARHAISKASVATUKSEN NÄKÖKULMASTA	11
3.1	Kasvatuskumppanuus	12
3.2	Ennaltaehkäisevä työ	15
3.3	Perhelähtöisyys	17
3.4	Kasvatuksellinen tuki	19
3.5	Huolen puheeksiotto	22
4	SELVITYSTYÖLLÄ KOHTI HYVINVOIVAA PERHETTÄ	26
4.1	Työntekijöille suunnattu kyselylomake	27
4.1.1	Työntekijöiltä kerätyn aineiston analysointia	29
4.1.2	Työntekijöiltä kerätyn aineiston tuloksia	30
4.1.3	Pääpaino huolen puheeksiotossa	32
4.2	Perheille suunnattu kyselylomake	34
4.2.1	Perheiltä kerätyn aineiston analysointia	36
4.2.2	Perheiltä kerätyn aineiston tuloksia	38
5	TYÖILTA- LÄHEMMÄS HYVINVOIVAA PERHETTÄ	40
5.1	Työyhteisöä osallistava toiminnan kehittäminen	40
5.2	Draama	42
5.3	Sadutus arviointina	43
5.4	Havainnointi	43
5.5	Työillan kuvaus	44
6	POHDINTA	48
6.1	Oman työn arviointia	51
6.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	52
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	55

7.1	Hyödynnettävyys ja jatkohankkeet	57
	LÄHTEET	59
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomen hallituksen strateginen ohjelma painottaa perheiden hyvinvoinnin lisääntymistä. Hyvinvoinnin lisääntymiseen liitetään ennaltaehkäisevää työtettä, varhaista tukea sekä yhteistyötä yli sektorirajojen. Vanhemmuuden tuki nähdään tärkeäksi monimuotoisten perheiden yhteiskunnassa ja vanhemmuuden tukeminen on yksi hallitusohjelman tavoitteista. Hallituksen ohjelmassa on tavoite luoda uusia toimintamalleja tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä koulussa ja varhaiskasvatuksessa. (Sipilä 2015, 21.)

Lastensuojelulaissa (417/2007) päivähoito mainitaan yhtenä perheiden ennaltaehkäisevänä tukimuotona ennen lastensuojelun asiakkuutta. Perheiden tuen tarve ja huolen aiheet lapsen kasvussa ja kehityksessä ovat usein huolia, joihin pystytään vastaamaan päivähoitossa keskustellen, neuvoen ja ohjaten. Näin päivähoitossa voidaan ennaltaehkäistä myös perheiden tarvetta lastensuojelun perhetyölle. (Järvinen, Lankila, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2007, 34.) Omat työn kautta esiin tulleet kokemuksemme tukevat tätä ajatusta. Päivähoidon työntekijät ovat avainasemassa, kun perheet tarvitsevat tukea kasvatustehtävässään ja tätä halusimme työllämme lähteä tukemaan.

Opinnäytetyö toteutettiin selvitystyönä yhdessä päiväkodissa. Selvitystyössä kartoitettiin kasvatuksellisen tuen toteutumista sekä yhteistyötä laadullisin ja määrällisin kyselylomakkein päiväkodin asiakasperheiden ja päiväkodin työntekijöiden näkökulmasta. Selvitystyön tarkoituksena oli tuoda esille tilanteita, missä perheet ovat kokeneet tarvitsevansa kasvatuksellista tukea.

Opinnäytetyön alussa kuvataan päiväkotia ohjaavia yhteiskunnallisia velvoitteita. Alussa kuvataan myös aiempia hankkeita, joissa on keskitytty lapsiperheiden varhaiseen tukemiseen päivähoitossa. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä: kasvatuskumppanuutta ja ennaltaehkäisevää työtä, perheet huomioon ottaen. Teoriaosuudessa perehdytään myös huolen puheeksiottoon.

Opinnäytetyön tarkoituksena on toimia päiväkodin kehittämistyön tukena toteutetun selvitystyön kautta. Selvitystyön tuloksia kuvataan teoreettisen viitekehyksen jälkeen. Opinnäytetyöhön kuului päiväkodilla pidetty toiminnallinen ilta, jossa käytiin lävitse selvitystyön tuloksia. Tulosten herättämänä työntekijät haluttiin saada pohtimaan päiväkodin ja perheiden välisiä yhteistyömuotoja. Työntekijöiden toivottiin pohtivan myös kehittämisen kohteita, jotta päiväkodissa tehtävä perheitä tukeva ennaltaehkäisevätyö muodostuisi luonnolliseksi toimintamalliksi arjessa. Toiminnallista työtä kuvataan omana kappaleenaan.

Opinnäytetyön lopussa kuvataan tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta sekä opinnäytetyöryhmämme johtopäätöksiä ja pohdintaa mahdollisista jatkohankkeista.

2 PÄIVÄKOTIA OHJAAVAT YHTEISKUNNALLISET VELVOITTEET

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan päiväkodissa tehtävä työ on nykypäivänä vahvasti pedagogisesti suuntautunutta lapsen kasvatustyötä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16 - 17). Heinon tutkimuksesta (2008) käy ilmi että perheiden kasvatuksellisen tuen tarpeisiin ei välttämättä ehditä vastaamaan, vaan perheet ohjataan kasvatuksellista tukea tarvitessaan muiden palveluiden piiriin. Lastensuojelun avoimuuden palveluiden käytön lisääntyminen kertoo kuitenkin perheiden tarpeesta saada tukea ja ohjausta kasvatukseen.

Uudistuneessa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) korostetaan lapsiperheiden ennaltaehkäisevän työn merkitystä ja kotiin annettavia varhaisen vaiheen tukipalveluita tullaan lisäämään. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 10 §) mainitaan palveluiden kehittämisestä kasvatuksen tukemiseksi. Lapsen ja nuoren kasvatukseen tarvittavaan tukeen on järjestettävä tarpeen mukaan palvelua. Kasvattajia tulee tukea kasvatustehtävässään. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Lastensuojelulaissa (417/2007, 3 §) puhutaan ehkäisevästä lastensuojelusta, jollaiseksi myös päivähoito luetaan. Laissa (417/2007) veloitetaan kuntia järjestämään ehkäisevää työtä erityistä tukea tarvitseville perheille, silloin kun he eivät vielä ole lastensuojelun asiakkuudessa. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelu jakautuu kahteen eri osa-alueeseen; ehkäisevään lastensuojeluun sekä lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun. Kaikki kuntien perustasolla tehtävä työ, kuten neuvola-, koulu- ja päiväkotityö, on ehkäisevää lastensuojelua. (Thl 2014b.)

Tutkittavan päiväkodin kuntastrategiassa mainitaan, että kunnassa on uhkana sosiaalisten ongelmien kasvu. Tavoitteeksi on asetettu hyvinvoiva kuntalainen ja tämän myötä tehty panostus ennaltaehkäiseviin palveluihin ja niiden kehittämiseen, kuntalaisten hyvinvoinnin tueksi. Tämän opinnäytetyön yksi pääpaino on ennaltaehkäisevän työotteen löytyminen ja ennaltaehkäisevän toiminnan kehittäminen. Ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisellä pyritään tukemaan lapsiperheiden hyvinvointia. Yksi kunnan

strateginen painopiste on henkilöstön kehittäminen ja uusien ennaltaehkäisevien toimintamallien käyttöönotto. Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen tukevat kuntalaisen hyvinvointia ja ovat kaikki kytköksissä toisiinsa tavalla tai toisella. (Tutkittavan päiväkodin kuntastrategia 2015.)

Tutkittavan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa (Vasu) painotetaan lapsen hyvinvoinnin tukemista, jota toteutetaan vahvistamalla turvallista ja luottamuksellista kasvatuskumppanuutta lapsen vanhempien ja työntekijöiden välillä. Pyrkimyksenä on saavuttaa hyvä ja lämmin vuorovaikutus päivittäisissä kohtaamisissa. Kasvatuskumppanuuden arvoihin kuuluvat: kuuntelu, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Yhteistyöhön kuuluu myös tuen tarjoaminen kolmiportaisen- mallin mukaan: yleinen-, tehostettu- ja erityinen tuki. (Tutkittavan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma 2015.)

2.1 Selvitystyön taustaa

Opinnäytetyötä ryhdyttiin suunnittelemaan syksyllä 2014, kun huomattiin, että meiltä löytyi yhteinen mielenkiinto tehdä opinnäytetyö varhaiskasvatuskäisistä lapsista ja heidän perheistään. Keskusteluja käytiin siitä, suuntaanko opinnäytetyö neuvolaan vai päivähoitoon. Päivähoito- ja lastensuojelutyön kautta koetut omakohtaiset tilanteet ja havainnot päivähoiton mahdollisuudesta tukea perheitä saivat meidät suuntaamaan opinnäytetyön päivähoitoon. Meitä kiinnosti selvittää, kuinka paljon perheille annetaan tai tarjotaan kasvatuksellista tukea ja kuinka paljon perheet sitä omaaloitteisesti pyytävät. Varhaiskasvatustien (580/2015, 2a§) mukaan vanhemmuuden tukeminen on lakisääteinen osa varhaiskasvatusta ja vanhemmilla on oikeus saada kasvatuksellista tukea päiväkodin työntekijöiltä. Kasvatuksellisella tuella tarkoitetaan vanhemmuuden tukemista, jotta lasten suotuisa kasvu ja kehitys edistyvät, sekä ongelmien varhaista tunnistamista ja niihin puuttumista. Kasvatuksellinen tuki haluttiin erottaa omaksi käsitteeksi, irralleen kasvatuskumppanuudesta. Kasvatuksellisella tuella haluttiin korostaa sitä, että se on konkreettista vanhempien opastamista. Opinnäytetyöllä haluttiin selvittää sekä perheiden että työntekijöiden näkemyksiä asiasta.

Opinnäytetyöprosessiin ilmoitauduttiin lokakuussa 2014. Mahdollista yhteistyökumppania lähdettiin etsimään ottamalla yhteyttä ennaltaehkäisevään perhetyöhön (marraskuu 2014). Perhetyöntekijöiden kautta saatiin tieto kuusiryhmäisestä päiväkodista, jonka työyhteisöllä voisi olla kiinnostusta toimia opinnäytetyön yhteistyökumppanina ja halua hyödyntää opinnäytetyötä oman työn kehittämiseen. Ennaltaehkäisevän perhetyön työntekijöiden kanssa sovittiin, että kyseiseen päiväkotiin otetaan itse yhteyttä ja työskentelyä jatketaan suoraan heidän kanssaan.

Päiväkodin johtaja tavattiin tammikuussa 2015. Tapaamisessa esiteltiin ajatus laadullisesta kehittämistyöstä, joka sisältäisi kyselylomakkeet perheille ja työntekijöille, sekä kolme kahden tunnin toiminnallista työiltaa. Työilloissa oli tavoitteena kehittää kyselyiden tulosten pohjalta päiväkodin työntekijöiden työtettä entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Tutkitavan päiväkodin aikatauluresursseista johtuen, ja myös päiväkodin johtajan toiveesta, opinnäytetyön sisällön suunniteltiin muuttuvan selvitystyöksi, jonka tuloksia tultaisiin käsittelemään yhden toiminnallisen työillan aikana. Selvitys tehtäisiin päiväkodilla alkamassa olevan kehittämistyön tueksi. Tapaamisessa pohdittiin tämän selvityksen toteuttamistapaa sekä päiväkodin tarpeita työillalle. Yhteisessä keskustelussa suunniteltiin selvityksen kattavan kahden ryhmän asiakasperheet. Opinnäytetyön alkusuunniteluun haluttiin ottaa työelämän edustaja mukaan, jotta opinnäytetyö olisi mahdollisimman hyödyllinen ja työelämän tarpeita vastaava.

Opinnäytetyön suunnitelmaseminaari pidettiin helmikuussa 2015. Suunnitelmaseminaarin jälkeen haettiin tutkimuslupaa, joka myönnettiin maaliskuussa 2015. Ennen tutkimusluvan saamista mietittiin perheille ja työntekijöille suunnattavien kyselylomakkeiden sisällöllisiä teemoja.

2.2 Tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa yhteistyökumppanina toimivaan päiväkotiin selvitys siitä, kuinka lasten vanhemmat ja työntekijät kokevat kasvatuksellisen tuen toteutuvan. Tavoitteena oli myös selvittää kodin ja

päiväkodin välistä yhteistyötä ja sen sujuvuutta sekä tuoda päiväkodille sellaista tietoa, jota työntekijät voivat käyttää oman kehittämistyön tueksi.

Työiässä aloitettavan kehittämistyön tarkoituksena oli vahvistaa päiväkodin varhaiskasvatuksen osaajien ennaltaehkäisevää ja perhelähtöistä työtettä sekä innostaa käyttämään ja kehittämään jo olemassa olevaa osaamista vanhemmuuden tukemiseksi.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten kasvatuksellinen tuki toteutuu tutkittavan päiväkodin työntekijöiden ja perheiden näkökulmasta?
2. Millaisia haasteita päiväkodin ja kodin välisessä yhteistyössä koetaan olevan?

2.3 Aiemmat hankkeet

Valtakunnallinen Kaste-hanke on sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima ja ylläpitämä hanke. Hankkeen tarkoituksena on kaventaa hyvinvointieroja eri yhteiskuntaluokkien välillä. Vaikka ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden nähdään parantuneen, on myös huono-osaisuus lisääntynyt. Lastensuojelumenojen lisääntyminen ja avohuollon käyttäjämäärien kasvu kertovat päihde- ja mielenterveysongelmien lisääntymisestä. Kaste-hankkeen rahoitus on valtion avustamaa ja koostuu myös eri rahoittajien osuudesta. Kaste ohjelmassa kunnilla ja kuntayhtymillä sekä kaupungeilla on mahdollisuus hakea rahoitusta yksittäisiin hankkeisiin. (KASTE-hanke 2012, 13–15.)

Keravalla toteutettiin varhaiskasvatuksen perhetyön 2-vuotinen hanke alkaen elokuusta 2010. Hankkeen aikana Keravalle kehitettiin oma varhaiskasvatuksen perhetyön malli ja varhaiskasvatuspalveluihin palkattiin oma perhetyöntekijä päivähoidon asiakasperheiden tueksi ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Keravan varhaiskasvatuksen perhetyö on matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää palvelua ja lyhytkestoista. Tapaamisia on perheen

kanssa lapsen päiväkodilla noin 1 - 5 kertaa. Keravalla varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä ei tee kotikäyntejä vaan ohjaa tarvittaessa perheen omien tapaamiskertojen jälkeen sopivien tukimuotojen pariin. (Keravan kaupungin Internet sivusto 2013.)

Jyväskylän seudulla toteutettiin Perhe-hanke vuosina 2005 - 2008. Perhehankkeen keskiössä oli eri sektoreiden toimijoiden ja perheiden välinen kumppanuus. Tavoitteena oli kumppanuuden kautta lisätä lapsiperheiden hyvinvointia ja kehittää perheille varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palveluja. Päivähoidon osalta tämä merkitsi oman perhetyön kehittämistä. (Kemppainen 2008.)

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi Varhaisen puuttumisen hanketta (Varpu), jolla pyrittiin edistämään lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia sekä ehkäisemään syrjäytymistä. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kehitettiin koulutuksia, joilla asiasta jaettiin tietoa. Koulutusten pyrkimyksenä oli lisätä ihmisten vastuunottoa ja välittämistä. Hankkeeseen vuosille 2004- 2006 olivat sitoutuneet mm. Stakes, MLL sekä Lastensuojelun keskusliitto. (Laitinen, Halinen & Holopainen 2015, 14.)

VarTu-hanke toimi osana sosiaali- ja terveysministeriön sosiaalialan kehittämishanketta vuosina 2004- 2005. VarTu-hanke kokosi, kehitti ja mallinsi varhaiskasvatuksen työkäytäntöjä varhaisen tuen ja vanhempien osallistamisen suuntaan. Työyhteisöjä kehitettiin siten, että vahvistettiin työntekijöiden tietoisuutta perustehtävästä ja lisättiin tietoutta lapsen varhaisen tuen tarpeista ja tukemisen tavoista. (Heinämäki 2006.)

Hattulan kunnan ja Hämeenlinnan kaupungin yhteishanke KIMPPA- perhetyö päivähoidossa toteutettiin elokuun 2003 ja joulukuun 2005 välisenä aikana. Hanke sai sosiaali- ja terveysministeriön rahoitusta ja sen tavoitteena oli lisätä lapsiperheiden hyvinvointia ja ehkäistä syrjäytymistä, kehittämällä päivähoidon perhetyötä sekä luomalla päivähoitoon helposti lähestyttäviä perhepalveluja. Hankkeessa keskityttiin myös päivähoidon työntekijöiden huolen puheeksiottamisen keinojen vahvistamiseen. Kimppa hankkeeseen osallistui noin 500 päivähoidon asiakasperhettä ja 100 työn-

tekijää sekä Hämeenlinnan erityispäivähoidon työntekijät ja kolme hanketta varten palkattua perhetyöntekijää. Hämeen ammattikorkeakoulu oli yhteistyökumppanina kahden opinnäytetyön muodossa ja Hämeenlinnan Vaahterämäen perhetyö tarjosi tilat projektiryhmän käyttöön. (Antikainen 2006.)

Oulussa toteutettiin Perhetyön mahdollisuudet päivähoidossa -hanke vuosina 2002–2004. Hankkeen tavoitteena oli kehittää päivähoidon työntekijöiden ammatillista osaamista kohdata erilaisia lapsiperheitä sekä lisätä vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi koettiin tärkeäksi nostaa hankkeen keskiöön vanhempien ja kasvattajien välinen yhteistyö ja sen kehittäminen perheen voimavarojen vahvistajana. Hankkeen tavoitteena oli myös selkiyttää perhetyön käsitteitä, kehittää uusia toimintamalleja ja tuottaa tutkimustietoa lapsiperheiden arjesta. (Hiitola-Moilanen 2005, 4 - 7.)

2.4 Tiedonhaun kuvaus

Tietoperustaan tutustuminen aloitettiin lukemalla monipuolisesti kirjallisuutta sekä hankkeita mm. kasvatuskumppanuuteen, ehkäisevään lastensuojeluun sekä varhaiseen tukeen ja huolen puheeksiottoon liittyen. Kirjallisuutta etsittiin Lahden, Orimattilan sekä Keravan kirjastoista. Nelli- portaalilla sekä Masto- Finna- hakupalvelua käyttäen etsittiin väitöstutkimuksia, Pro Gradu ja sekä YAMK- opinnäytetöitä mm. ”perhelähtöisyys”, ”varhainen tuki”, ”kasvatuskumppanuus” sekä ”huolen puheeksiotto” hauilla. Tietoa haettiin käyttäen mm. Arto ja Melinda- tietokantoja. Kaikkia tiedonhaussa käytettyjä käsitteitä ei löytynyt asiasanastosta (YSA), joten asiasanoja jouduttiin muokkaamaan opinnäytetyöhön.

Tiedonhaku talvi/kevät 2015

Esimerkki 1:

varhainen AND tuki, 221 viitettä

varhainen AND tuki AND päiväh? 34 viitettä

Tarkemman haun 34 viitteestä käytettiin opinnäytetyössä neljää lähdetä:

1. Eeva Kaukoluodon väitöskirja: Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä (2010)
2. Liisa Heinämäen Varhaista tukea lapselle: työvälineenä kehittämisvalikko (2005)
3. Liisa Heinämäen Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa/ VarTu- hankekuvaus 2004- 2005 (2006)
4. Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista, Esa Eriksson ja Tom Erik Arnkil (2012)

Tällä haulla löydettiin yksi tähän opinnäytetyöhön sopiva suomalainen väitöskirja. Tärkeänä pidettiin ottaa opinnäytetyöhön mukaan myös aiempia hankkeita, joilla oli selvitetty tai kehitetty esimerkiksi varhaista puuttumista päiväkodeissa. Yhtenä lähteeksi oton kriteerinä oli lähteen tuoreus. Pyrittiin siihen, että lähde ei olisi kymmentä vuotta vanhempi. Tästä kriteeristä ei pidetty tiukasti kiinni. Lähdeluettelosta löytyy myös yli kymmenen vuotta vanhempaa kirjallisuutta, mutta niiden on katsottu joko sopivan hyvin opinnäytetyöhön tai on koettu että uudempaa painosta tai tutkimusta ei ole painettu/tehty.

Esimerkki 2:

MASTO-Finnasta haettiin Elektrasta kotimaisia tieteellisiä julkaisuja sähköisessä muodossa. Päädyttiin käyttämään Arto- hakua. Hakusanoina:

työyht? kehitt? saatiin 40 viitettä, kun hakua oli rajattu etsimään väitöskirjoja vuosilta 2010- 2015. Opinnäytetyössä käytettiin kahta väitöskirjaa:

1. Arja Pakkalan väitöskirja: Osallistavaksi työyhteisövalmentajaksi kehittyminen (2011)

2. Katri Vatajan väitöskirja: Kehittyvä työyhteisö (2012)

Vaikka Pakkalan (2011) väitöskirjassa kuvattiin hänen omaa kasvuaan työyhteisövalmentajaksi työyhteisöä osallistaen, tuntui se silti hyvältä lähteeltä tähän opinnäytetyöhön. Tässä opinnäytetyössä yhtenä pyrkimyksenä oli saatella alkuun työyhteisön kehittäminen ja nimenomaan kehittämisen työyhteisöä osallistaen.

3 HYVINVOIVA PERHE VARHAISKASVATUKSEN NÄKÖKULMASTA

Sosiaalipedagogisessa varhaiskasvatuksessa lapsi nähdään yksilönä, mutta myös osana perhettä. Sosiaalipedagogisessa työtöteessä keskeistä on luottamukseen perustuva dialoginen kanssakäyminen. Luottamuksen syntymiseksi tarvitaan tasavertaista ja arvostavaa kohtaamista ammattilaisen ja vanhemman välillä. Tukemalla perheenjäsenten subjektiivutta ja osallisuutta, ammattilainen vahvistaa perheiden hyvinvointia sekä heidän toimintakykyä selviytyä arjesta omin voimavaroin. Kasvatus sosiaalipedagogisesti on kasvun tukemista tasavertaisessa ja dialogisessa prosessissa. Yhteiskunta on sosiaalinen todellisuus ja pedagogiikan keinot ovat läsnä, kun lasta autetaan kasvamaan osaksi tätä yhteiskuntaa. (Tast 2007, 29 - 33.)

Urie Bronfenbrenner (1917 -2005) on luonut ekologisen kasvun teorian, jossa todetaan lapsen kasvu ympäristön vaikuttavan hänen kasvuun ja oppimiseen (Bronfenbrenner 1979). Bronfenbrennerin teorian pohjalta on kehitelty useampia kasvun malleja ja kasvuteorioita. Kontekstuaalisen kasvun malli (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007) pohjaa ajatuksensa tähän Bronfenbrennerin teoriaan. Kontekstuaalisen kasvun mallissa lapsen välitön ympäristö nimetään mikrosysteemiksi. Siihen kuuluvat ensin lapsen perhe eli vanhemmat ja sisarukset. Lapsen kasvettua mikrosysteemi laajenee koskemaan myös isovanhempia, naapureita, ystäviä ja myöhemmin päivähoitoa. Mikrotasolla kasvatus toteutuu lapsen ja kasvatajan välisessä suhteessa. (Hujala ym. 2007, 22.)

Lapsen kasvu ympäristöjen vuorovaikutus on noussut yhdeksi päivähoiton laadun kulmakiveksi. Bronfenbrennerin termein puhutaan mesosysteemistä, joka käsittää kaikkien niiden mikrosysteemien väliset suhteet joissa lapsi elää. Kontekstuaalisen kasvun mallissa lapsi on aina kasvatuksen keskiössä ja kaikkien systeemien tulee ymmärtää vaikutuksensa lapsen kasvuun, jotta lapsi ja perhe voivat hyvin. Lapsen kasvun tukemisen tulee olla systeemeihin kuuluvien aikuisten yhteinen tehtävä. Tällöin aikuiset ymmärtävät ympäristön antaman kasvatuksellisen tuen merkityksen sekä

yhteistoimintaan perustuvan kasvatustoiteen. (Bronfenbrenner 1979, 209-211; Hujala ym. 2007, 24 -26.)

3.1 Kasvatuskumppanuus

Yhteistyötä päivähoidon ja vanhempien kesken on leimannut kunkin aikakauden vallitseva käsitys suhteesta perheen ja julkisen hoito- ja kasvatustuotteiden välillä. Yhteistyön luonne pohjautuu näihin käsityksiin sekä tulkintoihin lapsesta, perheestä ja asiantuntijan roolista. Päivähoidon ja perheiden välistä yhteistyötä on kuvattu asiantuntijalähtöiseksi, perheitä tukeväksi, perhekeskeiseksi sekä perhelähtöiseksi. (Alila & Kahiluoto 2014, 41.) Yhteistyötä perheen ja päivähoiton välillä on luonnehdittu mm. vanhempien valistukseksi, vanhempainkasvatukseksi, perheen kasvatustyön tukemiseksi ja kasvatusyhteistyöksi. Vuodesta 2002 alkaen on virallisissa ohjausasiakirjoissa, valtakunnallisissa varhaiskasvatuksen linjauksissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sekä kasvattajien ja vanhempien välillä alettu puhumaan kasvatuskumppanuudesta. (Karila 2006, 93; Onnismaa 2010; Kekkonen 2012, 33; Alila & Kahiluoto 2014, 41.)

Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja ammattikasvattajien yhteistyötä lapsen kasvatustuotteeseen osallistamisesta (Kaskela & Kekkonen 2006, 17). Kumppanuussuhde alkaa rakentua vanhempien ja kasvattajien ensimmäisestä tapaamisesta lähtien vanhempien tullessa tutustumaan lapsensa päivähoitopaikkaan (Kekkonen 2012, 58). Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja ammattikasvattajat sitoutuvat tietoisesti tukemaan lasta kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32). Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on, että lapsi tulee kokonaisvaltaisesti nähdyksi, ymmärretyksi ja kannatelluksi toimijana ja oman elämänsä kokijana (Kaskela & Kekkonen 2006, 17). Onnistunut kasvatuskumppanuus tukee lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32).

Kasvatuskumppanuus rakentuu kunnioittavalle ja luottamukselliselle vuorovaikutukselle. Keskustelujen aiheet syvenevät, kun osapuolten keskinäinen luottamus kasvaa. (Kekkonen 2012, 58.) Kasvatuskumppanuudessa päivähoiton työntekijät ja vanhemmat ovat tasavertaisia, mutta vastuu jakautuu erilailla. Työntekijöiden vastuulla on luoda edellytykset ja luottamukselliset suhteet kumppanuudelle. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta. (Kaskela&Kekkonen 2006, 17; Alila & Kahiluoto 2014, 41.) Tasavertainen kasvatuskumppanuus edellyttää päivähoiton työntekijältä ymmärrystä erilaisista vanhemmuuden haasteista, mutta myös hyväksyntää erilaisista perheiden arvoista ja tavoista toimia (Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa, Rasku-Puttonen 2006, 95–96). Kekkonen (2012, 43) mukaan kasvattajien tulee selvittää vanhempien lapsikäsitys ja vanhempien käsitykset kasvatuksen tavoitteista ja ihanteista sekä vanhempien käsitykset kasvatustavoista ja kasvatustyöskäytännöistä. Kumppanuusajattelun kautta vanhemmilla on oikeus asettaa saamalleen palvelulle odotuksia ja vaatimuksia. Ammatilaisen tulee kuulla vanhemman asiantuntijuutta omasta lapsesta ja huomioida vanhempien näkemykset ja odotukset kasvatustyössään. (Karila ym. 2006, 199.)

Kumppanuusajattelun keskiössä on vanhempien ja kasvattajien yhteinen asiantuntija näkökulma ja aito kiinnostuneisuus lapsen kokonaisvaltaisesta kehityksestä (Koivunen 2009, 157). Alilan ym. (2014) mukaan kasvatuskumppanuuden tehtävänä on yhdistää vanhempien oman lapsensa tuntemus ja kasvattajien asiantuntemus lapsen hyvinvointia edistämiseksi. Kasvattajien asiantuntemus koostuu kasvatukseen, lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä mahdollisiin erityisvaikeuksiin liittyvistä tiedoista ja taidoista. Vanhempien asiantuntemus on oman lapsensa tuntemusta lapsen luonteesta, tavoista, tottumuksista ja arjen elämästä (Koivunen 2009, 156–157.)

Kasvatuskumppanuus toteutuu konkreettisesti vanhempien kanssa käydyissä keskusteluissa. Yhtenä konkreettisenä yhteistyön muotona on varhaiskasvatuskeskustelu, jossa vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta laativat yhdessä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. (Varhaiskasvatus-

suunnitelman perusteet 2005, 31–32.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on pedagoginen asiakirja, johon kirjataan lapsen hoitoa, kasvatusta ja opetusta koskevat toiminnot. Lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa käydään läpi lapsen tarpeet, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen ja ohjauksen tarpeet, jotta vanhempien näkemykset ja lapsen yksilöllisyys voidaan huomioida myös päivähoiton toiminnan suunnittelussa. Lapsikohtaisen suunnitelman laatiminen perustuu lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), joka velvoittaa työntekijöitä laatimaan asiakkaalle palvelu- ja hoitosuunnitelman tai muun vastaavan suunnitelman. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 7§; Alila & Kahiluoto 2014, 41.)

Pääkaupunkiseudulla kasvatuskumppanuutta vahvistetaan vanhempien, päivähoiton ja neuvolan kesken 4-vuotiaita lapsia koskevan Hyve-mallin avulla (Tarkka, Komi, Nevanen & Tuominiemi-Lilja 2013, 4). Hyve-mallissa kasvatuskumppanuus on läsnä lapsihavainnoinnin kautta myös ammattilaisten välillä. Ennen vanhemman kanssa käytävää Hyve-keskustelua, päivähoiton henkilökunta havainnoi lasta. Koska havainnointi sisältää aina tulkintaa, henkilökunta keskustelee havainnoistaan ja pohtii asioita yhdessä. (Tarkka ym. 2013, 12–13.) Hyve-keskustelussa havainnot tuodaan keskustelun teemojen pohjalta vanhemman tietoisuuteen ja kuullaan vanhempien näkemyksiä asioista. Vanhemmilla on keskustelussa mahdollisuus tuoda esille myös muita perhettä koskevia asioita, joissa he kokevat tarvitsevansa tukea. Keskustelu kirjataan erilliselle tiedonsiirtolomakkeelle, joka lähetetään neuvolaan vanhempien suostumuksella. Neuvolan terveydenhoitaja kirjaa kaavakkeeseen lapsen terveys- ja lääkärintarkastuksen perusteella esiin tulleet havainnot lapsesta ja tämän jälkeen vanhempien suostumuksella lomake palautuu takaisin päivähoitoon. Kasvatuskumppanuuden vahvistamisen lisäksi Hyve-mallin tarkoituksena on lisätä lapsen hyvinvointia ja tukea vanhemmuutta tarjoamalla tarvittavaa tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. (Salmi & Lipponen 2013, 8 – 9.)

3.2 Ennaltaehkäisevä työ

Ennaltaehkäisevää työtä ajateltaessa lapsen näkökulmasta, sen yksi lähtökohta on lapsen oikeuksien toteutuminen. Vanhemman velvollisuutena on toteuttaa lapsen oikeus kasvamiseen ja kehittymiseen. Mikäli vanhemmat eivät voi tai pysty sitä toteuttamaan, on kuntien ja viranomaisten huolehdittava tarvittavasta tuesta sen toteutumiseksi. ”*Lapsen oikeus on aikuisen velvollisuus*”, määrittelee J.P. Grant, Unicefin entinen pääsihteeri. (Unicef 2015.)

Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa kuntia järjestämään tukea ja erityistä tukea lapsen kehityksen tukemiseksi sekä vanhemmuuden tueksi. Lapsen kasvun ja kehityksen edistäminen ja turvaaminen mm. kouluissa, neuvoloissa ja päiväkodeissa on perheille tarjottavaa ennaltaehkäisevää palvelua. Kuntien velvollisuutena on tarjota ennaltaehkäisevää työtä edellä mainittujen palvelujen kautta. (Lastensuojelulaki 417/2007, 3§a.)

Ennaltaehkäisevän työn yksi tavoite on vähentää lastensuojelun asiakkuuksia. Varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn tarkoitus on kohdentaa tukea ja erityistä tukea perheille mahdollisimman oikeaan aikaan. Perhettä voidaan auttaa siellä, missä perhe on jo asiakkuudessa, peruspalveluiden piirissä, kuten mm. päiväkodissa. Tällaisen ennaltaehkäisevän työn muodosssa perhettä voidaan auttaa, jotta lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojeluun ei tarvitse lähteä. Haasteiden havaitseminen varhaisessa vaiheessa on tärkeää ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta. (Paavola 2010, 3.) Ennaltaehkäisevä työ vaatii toisinaan jopa ammatillisten rajojen ylittämistä. Moniammatillisella yhteistyöllä voidaan edistää ja kehittää asiakkaan tilannetta, erilaisten osaamisten yhdistämisen kautta. (Pärnä 2012, 216.)

Lastensuojelulain (417/2007) mukaan ensisijainen kasvatusvastuu lapselta on lapsen vanhemmilla tai huoltajilla (Lastensuojelulaki 417/2007.) Karvinen kirjoittaa sosiaalityön pro gradu -tutkielmassaan siitä, kuinka lasten kasvatusvastuu on ikään kuin unohtunut. Karvinen ei pelkästään ole sitä mieltä, että vanhempien kasvatusvastuu olisi hukassa, vaan myös eri sektorien perheosaaminen on puutteellista. (Karvinen 2013, 9.) Karvinen

(2013, 16) puhuu yhteistyön kehittämistä lastensuojelun ehkäisevään työhön ja Pärnä (2012, 216) puolestaan ammatillisten rajojen ylittämistä. Molemmat seikat tukevat ehkäisevän työn tekemistä ja perheen oikea-aikaisen tuen onnistumista.

Varhaiskasvatuksessa tehtävä ennaltaehkäisevä työ pohjautuu mm. varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaiskasvatukseen (580/2015). Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa ja tukee lapsen kasvua ja kehitystä sekä tukee vanhemmuutta. Oppimista sekä myöhempää aikaa kuten kouluikää ajatellen on tärkeää, että lapsen hyvinvointi on tasapainossa ja lapsen oppiminen edistyy. Kaikilla osa-alueilla tuetaan lapsen kehittymistä koululaiseksi ja oppijaksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15.)

Syrjäytyminen ja hyvinvointierojen kasvu on yhteiskunnallinen haaste. Riskiryhmien havaitseminen ja ennaltaehkäisevään työhön panostaminen voi ehkäistä mahdollista syrjäytymistä. Perheen ongelmat näkyvät usein lapsen käytöksessä ja hyvinvoinnissa. Huono-osaisuus voi jatkua jopa yli sukupolvien, koska monesti lapsuudessa koetut asiat vaikuttavat myös omaan aikuisuuteen ja voivat siirtyä tällöin oman perheen hyvinvointiin. Varhainen perheen mielenterveys- tai päihdeongelmien havaitseminen auttaa perhettä pääsemään oikea-aikaisen ja oikeanlaisen avun piiriin. (Thl 2014a.)

Kaste-hankkeen tarkoituksena on kaventaa hyvinvointieroja eri yhteiskuntaluokkien välillä. Valtakunnallisesti ohjelmoitu sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima hanke pyrkii vähentämään ennaltaehkäisevän työn kautta ihmisten syrjäytymisen riskiä. Ihmisen hyvinvointiin vaikuttaa monia asioita ja ongelmien kasautuessa syrjäytymisen riski kasvaa. Ennaltaehkäisevällä työllä nähdään olevan kauas kantoisia seurauksia ja vaikuttavuutta ongelmien kasautumiseen. (KASTE -hanke 2012, 15–16.)

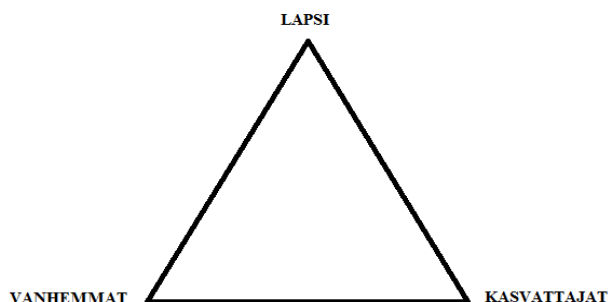
3.3 Perhelähtöisyys

Perhelähtöisyyttä perustellaan varhaiskasvatustalalla (580/2015), joka takaa perheille annettavan kasvatuksellisen tuen ja velvoittaa ammattilaiset perhelähtöiseen työotteeseen. Lapsen kasvatuksellisen vastuun jakaminen on perhelähtöisyyden ydin. Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida perheiden tarpeet, kulttuuriset ja etniset eroavaisuudet, jotta perheille voidaan tarjota heidän tarpeitaan vastaavia palveluita ja tukea vanhemmuutta oikeilla tavoilla. Perhelähtöisessä työotteessa nähdään, että vaikka varhaiskasvatuksen keskiössä on aina lapsi ja lapsen hyvinvointi, lapsen kasvatustyötä ei voida tehdä erillisenä osana perhettä. (Kekkonen 2012, 37- 38.)

Perhelähtöisessä työssä tulee kunnioittaa perheen roolia olla aktiivisena toimijana ja osallistuvana asiantuntijana lapsensa asioissa. Perheellä tulee olla etuoikeus määrittää osallistumisen asteensa ja tarvitsemansa palvelut. (Määttä & Rantala 2010, 155–156.) Perhelähtöisessä työssä perheet ja työntekijät toimivat kumppaneina avoimessa ja luottamuksellisessa vuorovaikutussuhteessa. Yhteistyössä näkyy kokonaisvaltainen perheen hyvinvoinnin huomioiminen. Tietoa ja vastuuta jaetaan molemminpuolisesti ja perheen asiantuntijuutta omasta lapsesta arvostetaan ja kunnioitetaan. Vanhempien mielipiteet huomioidaan kasvatustyössä. (Kekkonen 2012, 37–38.) Yhteistyön keskeinen tavoite on tukea perheen selviytymistä arkielämän haasteista omin voimavaroin eli kokea valtaistuminen. Tavoitteen saavuttaminen lisää perheen hyvinvointia ja edistävää lapsen myönteistä kehitystä. (Määttä & Rantala 2010, 170.) Työntekijän tulee löytää tapoja tukea vanhemmuutta ja tarjota heille yksilöllisiä tarpeita ja tavoitteita vastaavia palveluja. (Määttä & Rantala 2010, 171–172; Kekkonen 2012, 37).

Kekkonen (2012) mukaan perhelähtöisessä työotteessa vuorovaikutus laajenee kolmiosuhteeksi, jonka osapuolina ovat lapsi, vanhempi ja kasvattaja (Kuvio 1). Lapsi kolmion kärjessä on kumppanuuden tärkein kohde. Kolmion alla ovat vanhemmat ja kasvattajat rinnakkain kuvastaen heidän tasavertaisuuttaan. Vanhempien ja kasvattajien välinen vuorovaikutussuhde vaikuttaa lapseen, lapsen ja kasvattajien välinen vuorovaikutussuhde

vaikuttaa vanhempiin sekä lapsen ja vanhempien välinen vuorovaikutussuhde vaikuttaa kasvattajiin. (Koivunen 2009, 156).

KUVIO 1. Lapsen, vanhempien ja kasvattajien vuorovaikutuskolmio.

Perhelähtöinen kasvatuskumppanuus perustuu työntekijän ja perheen väliseen luottamukselliseen, kunnioittavaan ja avoimeen vuorovaikutussuhteeseen (Kekkonen 2012, 38). Luottamuksellisen ja dialogisen suhteen luominen vaatii riittävästi kohtaamisia, vuoropuhelua ja aikaa. Dialogisuudessa on kyse aidosta kuulemisesta, jossa osapuolet asioineen ovat tasa-vertaisia. Luottamuksellinen dialogi mahdollistaa erilaisten ajatusten ja mielipiteiden esille tuomisen arjen tilanteissa. Näiden keskustelujen kautta perheelle ja kasvattajalle rakentuu laajempi näkemys lapsesta. Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde tukee perheen osallisuutta sekä vaikutusmahdollisuuksia lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen liittyvissä asioissa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36–38.)

Perhelähtöisyydessä nähdään koko perheen hyvinvointi ensisijaisena edellytyksenä lapsen myönteiselle kehitykselle. Vanhempien hyvinvointi, arjen sujuminen ja perheen lähiverkoston ymmärrys lapsen tarpeista mahdollistaa lapsen myönteisen kehityksen. Vanhemmuudessa tarvitaan voimavaroja kasvattaa lasta ja selviytyä arjen haasteista. Päivähoidon työntekijöiden tulee selvittää vanhempien voimavaroja kasvattaa lasta ja olla kiinnostuneita vanhempien kasvatustehtävään liittyvistä tunnereaktioista, jotta heille selviää tarvitseeko perhe tukea vanhemmuuteen. Vanhem-

muutta voidaan tukea esimerkiksi asettamalla yhteisiä tavoitteita lapsen kasvulle ja kehitykselle ja keskustelemalla avoimesti niiden toteutumisesta ja tulevaisuuden toiveista. Vanhemmuutta tukee myös kasvattajan antama myönteinen palaute lapsesta. (Määttä & Rantala 2010, 174–176.)

3.4 Kasvatuksellinen tuki

Varhaiskasvatuslain (580/2015) mukaan vanhemmilla on ensisijainen oikeus, mutta myös velvollisuus huolehtia lapsensa kasvatuksesta ja hoidosta. Päiväkodin tehtävänä on tukea vanhempia tässä tehtävässä (Varhaiskasvatuslaki (580/2015); Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Varhaiskasvatuslaki (580/2015) määrittelee päivähoiton tavoitteeksi edistää lapsen persoonan tasapainoista kehitystä yhteistyössä vanhempien kanssa. Tätä yhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on luoda heti päivähoitosuhteen alussa riittävä luottamus myös hankalien asioiden puheeksi ottamiseksi (Kaskela & Kekkonen 2006, 18, 21).

Kasvatuksellinen tuki on osa kasvatuskumppanuutta. Kasvatuksellisella tuella tarkoitetaan vanhemmuuden tukemista, jotta lasten suotuisa kasvu ja kehitys edistyvät yhdessä vanhempien kanssa sekä ongelmat tunnistetaan mahdollisimman varhain ja niihin uskalletaan puuttua. (Varhaiskasvatuslaki (580/2015); Kaskela & Kekkonen 2006, 20.) Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009) kuvaavat nykypäivän vanhemmuuden haasteeksi hektisen ja suorituskeskeisen arjen, jossa työn ja vapaa-ajan raja on nykyteknologian vuoksi muuttunut häilyvämmäksi. Vanhemmuuden haasteena koetaan työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen, taloudelliset ongelmat, sosiaalisten suhteiden puute, arjen kiireellisyys ja kasvatukselliset asiat. Työelämän vaativuudesta johtuen perheen yhteisen ajan puutteen koetaan heikentävän arjessa jaksamista ja perheen hyvinvointia. Arjen kuormittavuus ja perheen yhteisen sekä oman ajan puute koetaan heijastuvan myös lapseen negatiivisesti. Vanhemmat kokevat että päivähoidolla on mahdollisuus tukea vanhemmuutta. Vanhempien mahdollisuus puhua kasvatuk-

seen liittyvistä asioista päivähoiton työntekijän kanssa ja hyvä yhteistyö päivähoiton kanssa parantaa jaksamista vanhempana.

Kasvatuksellisen tuen tarve liittyy erilaisiin arjen elämäntilanteisiin tai kriisitilanteisiin. Vanhemmat voivat tarvita esimerkiksi tietoa ja tukea lapsen kehitykseen liittyvissä asioissa, jotka saatetaan kokea haasteellisina. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 86.) Lapsella voi olla tuen tarvetta fyysisen, kognitiivisen, emotionaalisen tai sosiaalisen kehityksen ja oppimisen osa-alueella. (OPM 2014, 23). Vanhemmat voivat tarvita ohjausta ja tukea myös lapsen perushoittoon liittyvissä asioissa kuten säännöllinen päivärhythmi, ravinto, lepo ja vaatetus. Aiemmin tietoa ja neuvoja siirrettiin sukupolvelta toiselle ja isovanhemmat olivat lastensa tukena. Nykyään perheiden sosiaaliset verkostot eivät ole yhtä tiiviitä ja vanhempien tiedon lähde ja kasvatuksellisen tuen antaja saattaa olla viranomaisen yhteiskunnan palvelujen, esimerkiksi neuvolan tai päivähoiton kautta. (Vilén ym. 2006, 86.)

Kimppa – perhetyö päivähoitossa -hankeraportissa (2006) kuvataan perheiden päivähoitossa puheeksi ottamia teemoja, jotka vanhempia huolestuttavat ja joihin he toivovat tukea. Näitä ovat lapsen käytös ja kehitys, perushoitotilanteet, sosiaaliset taidot sekä rajojen asettaminen ja arkielämän taidot. Päivähoiton työntekijät kuvaavat ottaneensa vanhempien kanssa puheeksi samoja teemoja. Päivähoiton kautta kasvatuksellinen tuki voi tällöin olla ammatillisen tiedon esille tuomista, konsultoimista, neuvomista ja mallittamista.

Kaikki lapset tarvitsevat tukea kasvussa ja oppimisessaan. Sosiaalipedagoginen ammatillinen toiminta tarkoittaa yksilöiden sosiaalisten ja pedagogisten tuen tarpeiden yhteydessä annettavaa tukea, rinnalla kulkien ja itsepuun auttaen. (Hämäläinen & Kurki, 1997, 14.) Opetusministeriön varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportissa (2014) kuvataan lakiuudistukseen kuuluvaa kolmiportaisen tuen valikkoa. Kolmiportaisen tuen valikkoon kuuluvat yleinen tuki, tehostettu tuki ja eri-

tyinen tuki, joita henkilökunta voi hyödyntää työnsä tukena lapsen kasvun ja kehityksen turvaamiseksi.

Yleinen tuki vastaa lapsen tarpeisiin ja muutoksia tehdään heti, kun huomataan lapsen kehitysseurannassa tuen tarve (OPM 2014, 23). Yleiseen tukeen kuuluu henkilöstön vahva pedagoginen osaaminen ja ympäristön muokkaaminen lapsen tarpeita vastaavaksi. Esimerkiksi selkeästi jäsenelty arjen struktuuri; päivä- ja viikko-ohjelmat, pienryhmätoiminta ja tarvittaessa puhetta tukevat keinot, kuten kuvat ja viittomat. (Himilä ym. 2012, 10, 23.) Yleisen tuen avulla kasvattaja ohjaa ja auttaa lasta selviytymään arjen tilanteista. (OPM 2014, 23.)

Tehostettuun tukeen kuuluu päivittäisten ja säännöllisesti toteutettujen pedagogisten menetelmien lisäksi rakenteellisia tukitoimia, kuten avustaja tai pienennetty ryhmä. Lisäksi lapselle voi saada terapeuttista tukea, kuten toiminta- tai puheterapiaa. Tehostettu tuki on yleistä tukea yksilöllisempää. (Himilä ym. 2012, 10–11, 16.) Keskeistä tehostetun tuen vaikuttavuuden kannalta on lapsen myönteisen minäkuvan muodostuminen. Lapsen tulee saada olla täysipainoinen ryhmän jäsen ja kokea onnistumisia toiminnassaan tukitoimista huolimatta. Tehostettua tukea seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. (OPM 2014, 23.)

Erytinen tuki sisältää yleisen ja tehostetun tuen lisäksi erityispedagogisia ja rakenteellisia tukitoimia. Erytinen tuki kohdistuu lapsiin, joiden varhaiskasvatusta ei heidän kasvun, kehityksen ja oppimisen vaikeuksiensa vuoksi voida järjestää muuten ja tehostettu tuki koetaan riittämättömänä, esimerkiksi lapsen vammaisuuden tai sairauden takia. Erytistä tukea saavat lapset sijoitetaan pääsääntöisesti integroituun ryhmään tai erityisryhmään ja heillä on käytössään avustajapalvelut. Erytisen tuen toteuttamisesta vastaa erityislastentarhanopettaja. (Himilä ym. 2012, 11, 16; OPM 2014, 24.)

3.5 Huolen puheeksiotto

Björk-Åkesson ja Granlund (2015) kirjoittavat artikkelissaan varhaisen puuttumisen -käsitteen tulleen Amerikasta Eurooppaan 1970-luvulla ja toteavat sitä tutkitun laajasti ympäri maailmaa. Varhainen puuttuminen käsitetään hyvinkin eri tavoilla, eri ympäristöissä. Kansainvälisissä teksteissä varhaisesta puuttumisesta käytetään termiä Early Intervention (Heinämäki 2005, 13). Tässä opinnäytetyössä varhaisesta puuttumisesta käytetään pääsääntöisesti käsitettä Huolen puheeksiotto, jotta vältetään sanan ”puuttuminen” aiheuttamasta, mahdollisesta negatiivisesta tulkinnasta. Huolen puheeksiotto halutaan pitää arkipäiväisenä asiana, jonka ei ole tarkoitus olla liitoksissa sosiaalityöhön vaan joka voi olla ainoastaan perheen ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen tukemista. (Kaukoluoto 2010, 216-219.) Katja Sankalahti ja Tom Arnkil työhyvinvoinnin laitokselta kritisoivat Tesso-lehden artikkelissa sanan ”puuttuminen” vähättelyä ja sanan ”tuki” suosimista. Heidän mielestä tietty kontrollin osoittaminen huolen puheeksioton yhteydessä on tarpeellista. He toteavat kontrollin voivan olla joko hyvää tai huonoa, samoin kuin tuen, joka voi huonossa tapauksessa johtaa asiakkaan riippuvuuteen tuesta. (Ettinen varhainen puuttuminen on kaikkien etu 2009.)

Päiväkotikontekstissa huolen puheeksiottamisessa kyse on siitä, että jos päiväkodissa työntekijälle tai työntekijöille herää huoli jostakin lapsesta, niin huoli otetaan puheeksi lapsen vanhempien kanssa, huolen osapuolia kunnioittaen. Tarkoitus on puuttua huoleen, ennen kuin ongelma kasaantuu ja paisuu liian suureksi. Varhaisen tuen tarkoituksena on tarjota perheille tukea ongelmiin oikeaan aikaan ja oikeanlaisessa muodossa. (Eriksson & Arnkil 2012; Björk-Åkesson & Granlund 2015.)

Usein kun huoli päiväkotilapsesta herää, alkaa työntekijä epäillä omaa kykyään arvioida huolen määrää ja oikeutta huoleen. Stakesin (nykyinen Terveystieteiden tutkimuskeskus) Palmuke-projektissa v. 2000 kehitettiin huolen vyöhykkeistö, jonka tarkoitus on selkeyttää työntekijälle huolen astetta, omien auttamismahdollisuuksien riittävyyttä sekä mahdollista lisä-

voimavarojen tarvetta. Huolen vyöhykkeistö toimii myös yhteisenä kielenä eri ammattiryhmien välillä. Huolen vyöhykkeistössä huolen taso on jaettu neljään osaan:

1) Vailla huolta oleva tilanne, jossa lapsen koetaan kasvavan ja kehittyvän normaalisti, hyvissä kasvuolosuhteissa.

2) Pienen huolen alue, jossa lapsesta on huolta joka saattaa toistua, mutta työntekijä luottaa omiin mahdollisuuksiin selviytyä auttamisessa. Tämä on hyvä varhaisen puuttumisen alue ja tällöin puuttuminen koetaan vielä kohtuullisen helpoksi.

3) Harmaalla vyöhykkeellä huoli on jo melko suuri ja tuntuu kasvavan koko ajan. Työntekijän usko omiin auttamismahdollisuuksiin on pieni. Työntekijä kokee tarvitsevänsä lisävoimavaroja.

4) Suuren huolen alueella työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Tällöin ollaan ns. kriisivyöhykkeellä, jolloin ei ole muuta mahdollisuutta kuin toimia, koska se on välttämätöntä. Tämä alue koetaan helpommaksi kuin harmaa alue, koska tilanne itsessään pakottaa toimimaan. (Eriksson & Arnkil 2012, 25 - 26.)

Huolen puheeksiotto menetelmänä on dialoginen ja sen tarkoitus on luoda uutta ajattelua, ymmärrystä ja tietoa. Sitä ei voi verrata keskusteluun, jossa jokainen esittää oman kantansa ja pyrkii pitämään siitä kiinni. Kun huoli on otettu puheeksi, selviää työntekijälle enemmän omien mahdollisuuksien hyödyntäminen. Vanhempien suhtautuminen ja reagointi tilanteeseen selviää ja on helpompi ennakoida tulevaa yhteistyötä ja suunnitella toimintaa. Yhteisten dialogien jälkeen selkeytyy, mitä ollaan tekemässä ja tukemassa. Huolen aiheen arviointi on tässä vaiheessa myös tärkeää. Yhteistyön sujuvuus vanhempien kanssa usein vähentää huolta ja lisää toiveikkuutta. Myönteiset kohtaamiset lisäävät luottamusta ja positiivisuutta työn onnistumiseen. Joskus puheeksioton jälkeen yhteistyö ei suju ja tulee turhautumisen tunteita. Tällöin on syytä tarkastella palautetta ja suunnitella kuinka tämän jälkeen yhteistyötä jatketaan. Joskus myös huolestuminen dialogin

jälkeen lisääntyä, kun paljastuukin lisää huolta aiheuttavia asioita. Silloin on tärkeää arvioida tilannetta uudelleen. (Eriksson & Arnkil 2012, 37–38.) Eeva Kaukoluodon väitöskirjasta selviää, että työntekijöiden voimavarat eivät useinkaan riitä kasvaviin haasteisiin. Yhteistyö ja sen muodot vanhempien kanssa ovat lisääntyneet ja myös yhteistyön haasteellisuus on selvästi lisääntynyt. Kasvatuskumppanuus koetaan tutkimuksen mukaan henkisesti hyvin kuormittavana. Ammattitaidon merkityksen koetaan olevan entistä tärkeämpää. Toisaalta yhteistyö työntekijöiden ja vanhempien välillä koetaan usein myös hyvin palkitsevana. (Kaukoluoto 2010, 67 -68.)

Kekkonen (2012) esittelee dialogisuutta Sokrateen, Platonin ja Buberin oppien mukaan sekä tekee vertailua dialogin ja dialogisuuden välillä. Väitöskirjassa todetaan, että lasten ja perheiden kanssa työskentelyssä pyritään koko ajan tutkimaan yhteistyötä ja kehittämään sitä dialogisempaan suuntaan. Dialogisilla keskusteluilla halutaan saada aikaan tasa-arvoisempaa ja vuorovaikutteisempaa yhteistyötä, jossa perheet otetaan mukaan työntekijälle nousseiden huolien käsittelyyn, ottamalla huomioon asianosaisten omat kokemukset, keinot ja resurssit. (Kekkonen 2012, 56-57.) Myös Katja Sankalahti ja Tom Arnkil (2012, 37 -38) korostavat, että huolen puheeksiottamista ei kannata pelätä, mutta on erittäin tärkeää miettiä miten ja milloin voi puhua, jotta yhteistyö voi jatkua. He kehottavatkin heittäytymään avoimeen keskusteluun, kuitenkin huomioiden eettiset toimintaperiaatteet, joita on kirjattuina muun muassa:

1. Vastuun ottaminen huolen puheeksiotosta on sillä, jonka huoli herää.
2. Vastuu kunnioittavasta huolen puheeksiotosta ilman syyttelyä.
3. Yhteistyön tekeminen lähiverkoston kanssa.
4. Asiakkaan osallisuuden tukeminen ja asiantuntijakeskeisyyden välttäminen.
5. Toimiminen avoimesti ja asiakkaan luvalla.

6. Huomioimalla myös rakenteelliset ongelmat, jotka mahdollistavat asiakkaan ongelmien kasaantumisen.

Tämän seurauksena voi olla mahdollista, että huoli poistuu, eikä johda mihinkään toimenpiteeseen. (Ettinen varhainen puuttuminen on kaikkien etu 2009.)

Päiväkotiarjessa vuoropuhelua vanhempien kanssa käydään säännöllisesti, lähes päivittäin. Kun on saatu luotua luottamukselliset välit vanhempien kanssa, vaativienkin asioiden esille ottaminen on luontevampaa. Erityisen haastavaa on kuitenkin pitää yllä kumppanuuden ilmapiiriä silloin, kun kasvatukselliset tai yhteistyön näkemyserot perheen ja työntekijöiden välillä ovat suuret. Erityisen tuen tilanteissa työntekijöiden haaste on ylläpitää ja vahvistaa vanhemmille luottamusta siitä, että työntekijällä on halu ja kyky auttaa lasta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 46- 47.) Kun huoli otetaan puheeksi laajemmin, sisältää se yleensä havaitsemisen, arvioinnin ja tuen järjestämisen prosessin. Koska Suomessa palvelujärjestelmä sisältää kaikille avoimen neuvola- ja päiväkotipalvelun, on mahdollisuus nopeaan tukeen ja huolen puheeksiottoon Suomessa hyvä. (Heinämäki 2005, 13.)

4 SELVITYSTYÖLLÄ KOHTI HYVINVOIVAA PERHETTÄ

Ennen suunnitelmaseminaaria ja tutkimusluvan saamista oli tavattu päiväkodin johtaja ja sovittu kuinka kyselyt tullaan toteuttamaan. Oli sovittu myös yhdestä työllästä, jossa tullaan käsittelemään kyselyjen tulokset. Sovittiin että muu illan runko tulee olemaan opinnäytetyön tekijöiden suunnittelema.

Päiväkodin johtajan tapaamisen jälkeen pidettiin suunnittelupäivä opinnäytetyön tekijöiden kesken. Tapaamisessa pohdittiin selvitystyötä ja sen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuden vahvistamiseksi päädyttiin alun suunnitellusta kahden lapsiryhmän määrästä laajentaa kyselyt koskemaan kaikkia päiväkodin asiakasperheitä. Tällä haluttiin varmistaa vastausprosenttia suuremmaksi. Tästä ilmoitettiin päiväkodin johtajalle ja asialle saatiin hyväksyntä.

Tutkimuslupaa odotellessa pidettiin kyselylomakkeita koskeva suunnittelupäivä, jossa täsmennettiin kyselyiden teemoja vastaamaan täsmällisesti tutkimuskysymyksiin. Kyselyillä haluttiin selvittää kasvatuksellisen tuen toteutumista ja näkemyksiä yhteistyöstä päiväkodin ja perheiden välillä. Suunnittelupäivässä kyselyistä laadittiin alustavat versiot, jotka lähetettiin ohjaavalle opettajalle. Ohjaavan opettajan korjausehdotusten perusteella kyselyitä muokattiin uudelleen. Muokkauksen jälkeen kyselyt esiteltiin muutamilla varhaiskasvatuksen ammattilaisilla ja päivähoidon asiakasperheillä, jonka jälkeen kyselyihin tehtiin viimeiset muutokset.

Kyselylomakkeista ei haluttu valkoisia vaan niistä haluttiin tehdä värikkäät ja houkuttelevat. Kyselylomakkeet tulostettiin ammattikorkeakoululla ja toimitettiin henkilökohtaisesti tutkittavaan päiväkotiin. Päiväkodin työntekijöitä ohjeistettiin jakamaan kyselyt lasten lokeroihin niin, että jokainen asiakasperhe saa yhden kyselylomakkeen. Työntekijät olivat itse ehdottaneet, että he voivat toimia kyselylomakkeiden jakajina. Jokaisen lapsiryhmän ilmoitustaululle laitettiin saatekirje vanhemmille, jossa kerrottiin kyselyjen tarkoituksesta. Saatekirje oli myös jokaisessa jaettavassa kyselylomakkeessa liitteenä. Kyselyjen palautus tapahtui lapsen ryhmän työnteki-

jälle, joka laittoi suljetun vastauskuoren vastauksille varattuun paperipussiin. Vastausaikaa oli noin kaksi viikkoa.

Kyselyt haettiin päiväkodilta vastausajan päättymistä seuraavana päivänä. Silloin osallistuttiin myös päiväkodin kuukausipalaveriin, jossa esittäytyttiin työntekijöille ja kerrottiin opinnäytetyön tavoitteista ja tarkoituksesta. Aikaa varattiin myös kysymyksille, jos työntekijät olisivat halunneet niitä esittää. Opinnäytetyön tekijöille jäi palaverista kuva, että työntekijät olivat innoissaan opinnäytetyöstä ja sen aiheesta. Keskustelu oli avointa ja tuli tunne, että opinnäytetyön tekijät otettiin hienosti vastaan.

Maaliskuun lopulla työntekijöiden kyselyjä käytiin läpi kokoamalla vastauksia erilliselle lomakkeelle. Työntekijöiden kysymyslomakkeessa oli paljon avoimia kysymyksiä. Avointen vastausten pelkistäminen, tyypittely ja teemoittelu koettiin selkeimmäksi tavaksi kerätä vastauksia yhteen. Tyypittelyn kautta luotiin alakategorioita, joista löytyi teemoja työiltaan työstettäväksi. Alakategorioita luotiin jokaisesta avoimesta kysymyksestä ja näistä saatiin runkoa työiltaan. Työntekijöille suunnatuista kyselylomakkeista kerrotaan tarkemmin kappaleessa 4.1. Perheille suunnattuja kyselylomakkeita työstettiin maaliskun ja huhtikuun aikana. Niistä kerrotaan tarkemmin kappaleessa 4.2. Kyselyselvitysten jälkeen kokoonnuttiin käymään läpi kyselyiden tuloksia ja suunnittelemaan tulevaa työiltaa, sen teemoja ja siellä käytettäviä menetelmiä.

4.1 Työntekijöille suunnattu kyselylomake

Työntekijöille suunnatun kyselyn viitekehyksenä oli teoreettinen tietoperusta, jota opinnäytetyössä oli tutkittu aiheeseen liittyen. Kyselyn tarkoituksenmukaisuus tuli näistä tutkimuksista ja kirjallisuudesta, jota käytettiin pohjatyönä ennen tämän opinnäytetyön tutkimuksellisen osuuden suorittamista. (Vilkkä 2005, 81.) Työntekijöiden kyselylomakkeeseen viittaava teoreettinen viitekehys pohjautui myös varhaiskasvatukseen (580/2015), jossa mainitaan kasvatuksellisen tuen antamisesta perheille (Varhaiskasvatustutkimuslaki 580/2015, 2a§).

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään toimintaa tai selittämään teoreettisesti jokin ilmiö. Kvalitatiivinen tutkimus on sopiva, kun tutkimuksen halutaan tuottavan tuloksia joissa tutkittavien mielipiteet ja näkökulmat tulevat esille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Työntekijöiden kyselyssä päädyttiin lähes avoimeen kyselylomakkeeseen (LIITE1), jolla toivottiin saavan työntekijöiden omat kokemukset tutkimuksen aineistoksi. Koska kyselylomake oli valmiiksi teemoitettu, koettiin, että saadaan oikeanlaista aineistoa vastaamaan tutkimusongelmaan, mutta silti esiin saatetaan saada nostettua myös uusia teemoja. Tyypittely ja teemoittelu on yksi laadullisen tutkimuksen analysoinnin apuna käytettävä malli. (Metsämuuronen 2008, 41; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2015a.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on toisinaan ominaista, että tutkimusongelma saattaa jonkin verran muuttua tutkimuksen edetessä. Tässä tutkimuksessa lähdettiin tutkimaan kasvatuksellisen tuen toteutumista sekä yhteistyön sujuvuutta työntekijöiden ja perheiden välillä. Henkilökunnan kyselyjen analysoinnin jälkeen jäätin siihen ajatukseen, että huolen puheeksiotto on alakäsite, joka vaikuttaa kasvatuksellisen tuen antamiseen. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara, 2009, 126.)

Kyselyssä osa kysymyksistä oli määrällisiin menetelmiin kuuluvia. Käytimme Likert-asteikkoa, jossa vastaaja peilasi vastuksia pohtien omaa tilannetta. Likert-asteikko auttoi myös analysointi vaiheessa, vastausten teemoittelussa. (KvantiMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto 2015.)

Kyseisessä päiväkodissa kyselylomakkeen sai 26 työntekijää. Kyselylomakkeiden mukaan laitettiin saatekirje työntekijöille (LIITE2). Kyselylomakkeet oli toimitettu päiväkodin kahvihuoneen pöydälle, johon ne myös palautettiin kirjekuoreen. Vastausaikaan mennessä kyselylomakkeita palautui 17 kpl (n. 65 %). Henkilökunnan kyselyn tavoitteena oli selvittää, miten perheille suunnattu kasvatuksellinen tuki heidän mielestään toteutuu ja millaisena he kokevat yhteistyön perheiden kanssa. Keskeinen tutki-

musaihe oli myös se, mikä on kenties voinut vaikeuttaa kasvatuksellisen tuen antamista.

4.1.1 Työntekijöiltä kerätyn aineiston analysointia

Kyselyyn osallistui 17 työntekijää, joten vastausprosentista saatiin melko suuri (65 %). Koska kysely oli suunnattu vain yhden päiväkodin työntekijöille ja oli pohjana koko työyhteisön kehittämistyölle, olisi ollut toivottavaa, että vastausprosentti olisi ollut vieläkin suurempi.

Kyselyt analysoitiin aluksi keräämällä kaikki vastaukset erilliselle lomakkeelle eli litteroimalla (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2015b). Taustatiedoista tehtiin yhteenvetoa mm. kuinka monta lastentarhanopettajaa ja kuinka monta hoitajaa, kyselyyn vastasi. Kyselyn eettisyyteen viitaten, ei eritelty sosionomeja tai lastentarhanopettajia, anonymiuden vuoksi. (Tenk 2012.)

Sisällön analysointia (LIITE 3) tehtiin teemoittelemalla samantyyppisiä vastauksia yhteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2015b). Teemoittelusta päästiin pelkistämään vastauksia. Pelkistämisen jälkeen luotiin alakategorioita. Kyselylomakkeen kohdassa, jossa kysyttiin millaista kasvatuksellista tukea työntekijä on antanut perheille, alakategorioita muodostui runsaasti. Alakategorioina oli lapsen perushoito, lapsen ja vanhemman yhteinen aika, kasvatuksellinen tuki, verkostotyö ja vuorovaikutus ja suunnitelmallisuus (kuvio 2).

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria
"Oma jännittäminen, vanhempien reaktiot" "Miten vanhemmat kokevat asian" "Osaisi muotoilla kertomansa niin, että tulee ymmärretyksi ja ei loukkaa lapsen vanhempia" "Ensimmäisen kerran kohdalla ei osaa tietää reaktiota jonka perheeltä saa" "Pelko vanhempien reaktioista" "Kun ei tunne vielä kaikkia vanhempia" "Vanhemman hyökkäys kasvattajia kohtaan"	Puheeksi oton jälkeen vanhempien reaktiot voivat yllättää.	Huolen puheeksiotto
"Arka asia" "Vanhempien (erilainen perhekulttuuri) kunnioittaminen. Useammat tekevät parhaansa. " "Myös kulttuuriset näkemykset taustalla, vanhempien saama oma kasvatusperinne" "Pieni paikkakunta, tuttuja"	Lapsen kehityksen tukeminen, huomioon ottaen perheen kulttuuri ja arvot.	Perhelähtöisyys

KUVIO 2. Työntekijöille suunnatun kyselylomakkeen alakategoriointi

Kyselylomakkeessa kysymykset teemojen mukaan painottuivat kasvatukseen tukeen ja huolen puheeksiottoon. Näiden teemojen ympärille aiheeseen oli tehty tarkentavia kysymyksiä, joiden avulla pyrimme pääsemään tutkimusongelman ytimeen.

4.1.2 Työntekijöiltä kerätyn aineiston tuloksia

Työntekijöille jaettiin kaikkiaan 26 kyselylomaketta, joista 17 palautui. Vastanneista 12 oli lastentarhaopettajan työtä tekevää ja viisi hoitajan työtä tekevää. 15 vastaajista oli yli 40-vuotiaita ja kaksi alle 29-vuotiaita.

Työkokemusta työntekijöillä oli pääsääntöisesti paljon, kahdellatoista työkokemusta oli yli viisi vuotta, kolmella 2- 5 vuotta ja kahdella alle vuosi.

Kysymykseen onko päivähoiton aloitus järjestetty mielestäsi lapsi ja perhe huomioon ottaen, kymmenen oli samaa mieltä ja seitsemän melko samaa mieltä. Vastausvaihtoehdot tähän kysymykseen olivat: samaa mieltä, melko samaa mieltä, en osaa sanoa, melko eri mieltä sekä eri mieltä.

Kasvatuksellisen tuen antamista perheille pidettiin pääosin työhön kuuluvana. 15 vastaajaa oli sitä mieltä, että kasvatuksellinen tuki kuuluu varhaiskasvatustyöhön, yksi ei ollut sitä mieltä ja yksi ei ilmoittanut kantaansa.

Vastaajat kuvasivat antaneensa kasvatuksellisista tukea eri tilanteissa ja niistä nostetut teemat olivat:

- arjen ohjaus ja neuvonta
- rajojen asettaminen ja niissä tukeminen

Kasvatuksellisen tuen antamiseen oli vastaajien mielestä usein päädytty yhteistyössä sekä työntekijöiden että perheen näkemyksestä. Kymmenen vastaajaa on sitä mieltä että molemmilta oli tullut aloite kasvatuksellisen tuen antamiseen. Perheiltä tullut aloite oli neljällä vastaajista ja työntekijöiltä tullut aloite kolmella vastaajista.

Kasvatuksellisen tuen tarpeen syitä oli ollut:

- rajojen asettaminen
- vanhemman jaksaminen
- arjen haasteet
- lapsen käytöshäiriöt

Joskus hankala tilanne oli estänyt kasvatuksellisen tuen tarpeeseen vastaamisen. Vastaajat kuvasivat tilanteiksi seuraavia:

- vanhemmat kieltävät tuen tarpeen
- vanhemmat eivät halua ottaa apua vastaan

- vanhempien puhumattomuus

Lähes puolet vastanneista koki huolen puheeksioton vaikeaksi tai hyvin vaikeaksi.

- yhdessä vastauksessa huolen puheeksiotto koettiin hyvin vaikeana
- seitsemän vastasi sen olevan vaikeaa
- seitsemän mielestä melko helppoa
- kaksi vastasi sen olevan helppoa

Jatkokysymyksenä huolen puheeksiottoa koskien haluttiin selvittää millaiset tilanteet tekevät huolen puheeksioton vaikeaksi. Vastauksista nostettiin seuraavia teemoja:

- vastustus tuen tarpeesta
- viitteitä pahoinpitelystä
- lapsen kehitykselliset viiveet
- psyykkinen sairaus perheessä
- yksityiselämän vaikeuksien selventäminen, huolen sanoittaminen

Kysyttiin mikä erityisesti tekee tilanteesta vaikean ja niistä teemoitettiin yksi vastaus: vanhempien reagoiminen tilanteeseen.

Kysymykseen onko jonkin tilanne, joka on estänyt kokonaan huolen puheeksioton, vastaus oli että pääsääntöisesti ei. Kuitenkin toisinaan mietityttää tietämättömyys vanhemman taustasta sekä tunne siitä, että tiedon pitää olla varmaa

4.1.3 Pääpaino huolen puheeksiotossa

Kyselyn mukaan lähes puolet työntekijöistä koki huolen puheeksioton vaikeaksi tai hyvin vaikeaksi. Myös ne vastaajat, jotka olivat vastanneet kokevansa huolen puheeksioton helpoksi tai melko helpoksi, olivat vastanneet jatkokysymykseen. Jatkokysymys keskittyi tilanteisiin, joissa vastaaja on kokenut huolen puheeksioton vaikeaksi.

Työntekijät kuvasivat vaikeutta ottaa huoli puheeksi tilanteissa, joissa vanhemmat vastustavat tuen tarvetta, lapsella näkyvät viitteitä pahoinpitelystä, lapsella on kehityksellisiä viiveitä tai perheessä esiintyy psyykkistä sairautta. Työntekijät kuvasivat myös sitä, kuinka vaikea on puuttua, jos perheestä ei tiedä tarpeeksi. Vanhempien taustan tietämisen työntekijät kokivat tärkeäksi, kun ottavat huolta puheeksi. Työntekijät kokivat, että jos ei tiedä vanhemman ja perheen taustaa, kuten mahdollisia aiempia tukitoimia, on vaikea ottaa asioita puheeksi.

Näkee, että vanhempi ns. pakoilee ja kiertelee puheeksiottoa.

Vaikea puuttua, kun perhe itse ei ole huomannut tuen tarvetta, ei halua vastaanottaa tukea/apua, ei edes halua keskustella.

Tarkentavana kysymyksenä oli vaikean puheeksiotto tilanteen kuvaamista. Lähes puolet vastaajista koki, että vanhemman reaktio puheeksiotto tilanteessa pelottaa ja jännittää. Myös se, miten itse muotoilee asian, joka pitää ottaa puheeksi, koetaan epävarmuutena puheeksiotto tilanteessa. Työntekijät kokivat myös hankaluutena huolen puheeksiotossa sen, jos huolesta ei ole varmaa tietoa. Oma mututuntuma ei työntekijöistä riitä vaan asiasta pitäisi olla varma tieto, ennen kuin uskaltaa ottaa puheeksi.

Oma jännittäminen, vanhempien reaktio asiaan.

Vanhemman asettuminen puolustuskantaan tai ei meidän lapsessa vikaa ole-ajattelu.

Osaisi muotoilla kertomansa niin että tulee ymmärretyksi ja ei loukkaa lapsen vanhempia.

Huolen puheeksiotossa ja varhaisessa puuttumisessa tärkeää on ihmisen kunnioittaminen. Huolet otetaan puheeksi varhaisessa vaiheessa, jotta perheille mahdollistuu oikeanlainen ja oikeanaikainen tuki ja ongelmat eivät pääse kasautumaan. (Thl 2014b.) Näissä kyselyissä selvisi myös se,

kuinka palveluohjausta käytetään huolen puheeksiotto tilanteissa. Moni työntekijöistä kuvasi sitä, kuinka on ohjannut perheitä mm. perheneuvo- laan tai perhetyöhön.

4.2 Perheille suunnattu kyselylomake

Vanhemmille suunnattuja kyselylomakkeita (LIITE4) jaettiin 80 kappaletta ja vastauksia saatiin palautusajankohtaan mennessä 23 kappaletta (n. 29 %). Päiväkodin henkilökunta toimi kyselylomakkeiden jakajina ja vastaan- ottajina. Jokaisen kyselylomakkeen yhteyteen lisättiin saatekirje (LIITE5) ja suljettava palautuskuori (Kananen 2011, 46).

Perheiltä päädyttiin keräämään aineistoa määrällisin menetelmin, lähes täysin strukturoidulla, paperisella kyselylomakkeella. Koettiin, että paperi- nen kyselylomake tavoittaa perheet parhaiten, koska kysely voidaan laittaa lapsen mukana päiväkodista kotiin ja palauttaa takaisin päiväkotiin lasta tuotaessa tai haettaessa. Päiväkodin työntekijät pystyivät myös muistutta- maan perheitä kyselystä. Strukturoidun kyselylomakkeen nopean ana- lysoinnin katsottiin myös olevan ajan käytön kannalta hyvä asia. Kyselylo- maketta laadittaessa kiinnitettiin huomiota kysymysten sanamuotoihin, jotta kysymys olisi mahdollisimman helposti ymmärrettävissä oikein. Ky- symystekstissä vältettiin ammattitermien käyttöä. Kysymykset laadittiin ja aseteltiin teemoittain, jotta ne selvittäisivät mahdollisimman hyvin tutki- musongelmaa. Tärkeäksi koettiin myös kyselylomakkeen pitäminen lyhye- nä, jotta vastaamista ei koettaisi liian työläänä. Haluttiin panostaa myös kyselylomakkeen ulkonäköön ja siksi päädyttiin valitsemaan värikäs tulos- tuspaperi. Jokainen kysymys ja muuttuja numeroitiin tulosten analysoinnin helpottamiseksi. (Kananen 2011, 31, 44- 49; Kananen 2012, 121- 124.)

Kyselylomake sisälsi 20 kysymystä, joista kahteen annettiin mahdollisuus vastata myös sanallisesti. Viimeisessä kohdassa (kuvio 3) haluttiin perhei- den kertovan ajatuksiaan lapsen hoitopaikasta, kasvatukseen liittyvistä asioista tai antaa ideoita päiväkodille. Tällä laadullisen aineiston keräämi- sellä haluttiin mahdollistaa vastaajan oman äänen kuuluminen. 17 kysy-

mystä oli täysin strukturoituja monivalinta- tai dikotomisia kysymyksiä. (Kananen 2011, 31, 34; KvantiMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto 2015.)

20. Haluatko kertoa vielä muuta lapsesi päivähoitopaikasta?
Kasvatukseen liittyvää? Ideoita?

KUVIO 3. Perheille suunnattu kyselylomake, avoin kysymys

Henkilökunta huomioi jokaisen lapsen yksilöllisesti. Iloinen ilmapiiri, mukava viedä lapsi hoitoon.

Tuntuu kuin päiväkodin työntekijät olisivat töissä kun on pakko. Mitään intohimoa työhön ei esiinny. Tai lapsiin. Kuukaan ei ole oikeasti kiinnostunut kiivin vertaa lapsista oikeasti. Ongelmat mielellään siirretään muille. Välillä epäilen, että päiväkodin naiset ovat suojatyöpaikassa.

Kysymykseen (kuvio 4), jolla haluttiin selvittää oliko päivähoiton aloitus järjestetty lapsi ja perhe huomioon ottaen, haluttiin käyttää Likert-asteikkoa ja samalla mahdollistaa perheelle mielipiteen ilmaisemisen mahdollisuus. Muuttujien viisi vaihtoehtoa alkoivat muuttujasta Samaa mieltä ja päättyivät vaihtoehtoon Eri mieltä. (Kananen 2011, 31, 34; KvantiMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto 2015.)

7. Päivähoiton aloitus oli järjestetty lapsi ja perhe huomioon ottaen?

1. samaa mieltä 2. melko samaa mieltä 3. en osaa sanoa
4. melko eri mieltä 5. eri mieltä

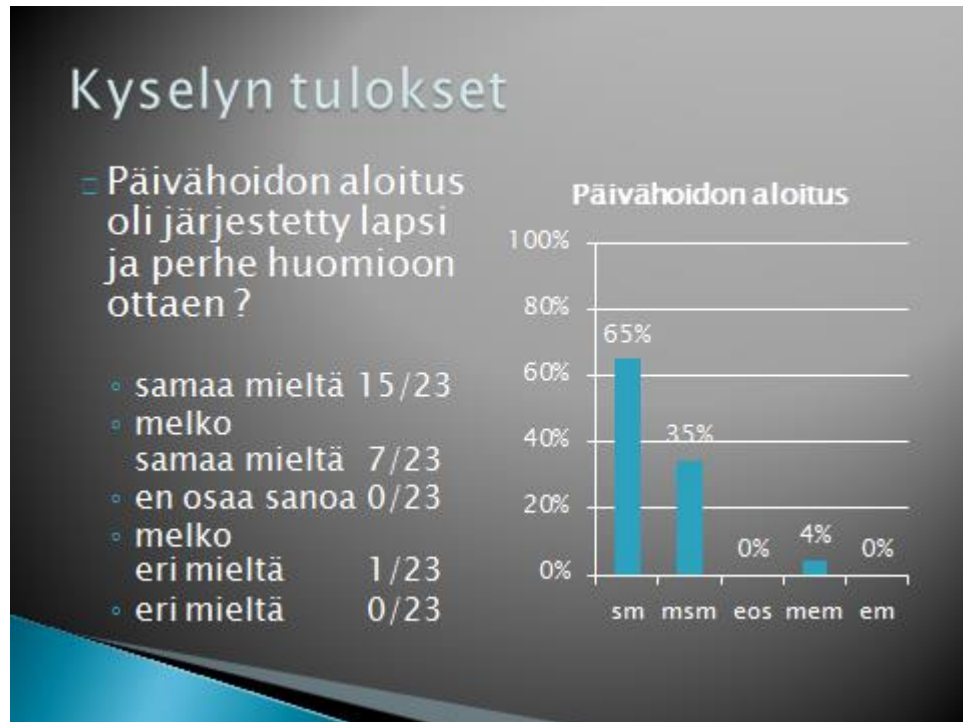
KUVIO 4. Perheille suunnattu kyselylomake, Likert-asteikko

4.2.1 Perheiltä kerätyn aineiston analysointia

Vanhemmille suunnatun kyselylomakkeen analysoinnissa ei käytetty tilasto-ohjelmaa, vaan aineistosta kerättiin mittaustulokset manuaalisesti, käsin kirjaamalla. Kyselylomakkeella pyrittiin selvittämään määriä (%) eli tässä kyselyssä esimerkiksi

- a) perheiden tietoisuutta oikeudestaan saada päiväkodin työntekijöiltä kasvatuksellista tukea
- b) perheiden kokemusta siitä, onko heillä ollut kasvatuksellisen tuen tarvetta tai
- c) ovatko perheet kokeneet saaneensa kasvatuksellista tukea.

Koska kysymysten määrä oli pieni, voitiin saada tulokset selvitettyä ilman tilasto-ohjelmaa. Perheelle suunnatun kyselylomakkeen tuloksia verrattiin työntekijöille suunnatun kyselylomakkeen tuloksiin ja pohdittiin mahdollisia syyseurauksia. (Kananen 2011, 85.) Kyselyjen tulokset avattiin työntekijöille työillassa. Tulokset haluttiin kuvata pylväskaavioilla (kuvio 5), koska niiden avulla saatiin havainnollistettua perheiden vastaukset prosentteina, selkeästi, työntekijöiden tiedoksi. (KvantiMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto 2015.)

KUVIO 5. Perheille suunnattu kyselylomake, pylväskaavio

Kyselylomakkeessa oli yksi kysymys, joka johdatteli seuraavaan kysymykseen. Esimerkki: Perhettä pyydettiin vastaamaan kysymykseen 2 jos kysymykseen 1 oli vastannut Kyllä. Tästä kysymyksestä aiheutui analysointi vaiheessa hankaluus, kun tehtävän antoa ei ollut ymmärretty tai toimittiin toisin kuin ohjeessa sanottiin. Analysoinnissa päädyttiin rajaamaan kysymyksen 2 vastaukset pois, jos kysymykseen 1 oli vastattu Ei.

Kyselylomakkeessa olleet kysymykset, joissa oli mahdollisuus vastata myös sanallisesti, tarkasteltiin laadullisen analysoinnin keinoin. Laadullinen aineisto vanhemmille suunnatussa kyselylomakkeessa jäi vähäiseksi. Aineisto luettiin huolellisesti läpi ja kirjoitettiin puhtaaksi erilliselle paperille. Seuraavaksi aineisto pelkistettiin sitaateiksi ja teemoitettiin tutkimusongelmaa tukeviksi teemoiksi. (Eskola & Suoranta 2003, 174- 175.) Avoimista kysymyksistä ei nostettu tutkimukseen uusia teemoja.

4.2.2 Perheiltä kerätyn aineiston tuloksia

Perheille suunnattuun kyselyyn vastasi 29 % perheistä. Kaikki saadut vastaukset olivat käyttökelpoisia tutkimuksen aineistoksi. Saaduista vastauksista kaikissa oli vastaajana perheen naispuolinen jäsen, yhteen kyselyyn oli vastannut sekä nainen että mies. Suurin osa vastaajista (65 %) oli 30–40-vuotiaita. 20–30-vuotiaita vastaajia oli 30 %. Alle 20-vuotiaita vastaajia ei ollut ja yli 40-vuotiaita vain muutama. Asiakkuuden kestoa, tutkittavassa päiväkodissa, kysyttiin taustakysymyksenä ja jokaiseen muuttujaan saatiin vastauksia 22- 30 %.

65 % perheistä oli sitä mieltä, että päivähoiton aloitus oli järjestetty lapsi ja perhe huomioon ottaen. 35 % oli melko samaa mieltä. Yhdessä vastauksessa oltiin päivähoiton aloituksesta melko erimieltä. Kysyttäessä perheiden tietoa oikeudestaan päiväkodin työntekijöiden antamaan kasvatukselliseen tukeen 70 % vastaajista tiesi oikeudestaan, 30 % ei tiennyt.

Lähes kaikissa vastauksissa, joissa kysyttiin yhteistyön avoimuudesta ja luottamuksellisuudesta, oltiin sitä mieltä, että välit ovat avoimet ja työntekijöihin luotetaan. Vastaukset, joissa oli vastattu kielteisesti (9 %) toivottiin päiväkodilta enemmän aloitteellisuutta lapsen kuulumisten kertomisessa. Vain yhdessä vastauksessa todettiin, ”ettei tulla enää luottamaan päiväkoottiin”. Myös kasvatuksellisista näkemyksistä ja periaatteista vanhemmat kokivat olevansa päiväkodin työntekijöiden kanssa lähes samaa mieltä.

Kysymyksissä 11 – 19 kysyttiin kysymyksiä liittyen vanhempien tuen tarpeeseen, niin kasvatuksellisissa asioissa kuin ylipäänsä omaan vanhempaan jaksamiseen liittyen. Esimerkiksi: onko perhe kokenut tarvetta tukeen oman jaksamisen kanssa tai kasvatuksellisissa asioissa, pyysikö perhe siihen apua päiväkodin työntekijöiltä, tarjosiko päiväkodin työntekijät kasvatuksellista apua, olisiko perhe toivonut päiväkodin työntekijöiltä enemmän apua ja perheen ajatuksia siitä, voivatko päiväkodin työntekijät auttaa kasvatuksellisissa asioissa. Lähes puolet vastaajista olisi toivonut jossain vaiheessa elämäänsä tukea omaan vanhempaan toimimiseen tai omaan jaksamiseen. 64 % koki saaneensa apua tilanteeseen. Ensisijaisena tuen

antajana pidettiin neuvolaa. Tukea oli saatu myös perheneuvolalta, lastensuojelulta, perhetyöltä, päiväkodilta, koululta, kouluterveydenhuolloilta ja omilta läheisiltä. Kaikki vastaajat kokivat, että tuki oli auttanut sen hetkiseen tilanteeseen. Tukea oli toivottu mm. uhmaikään, lapsen käyttäytymisen hallintaan, kuivaksi oppimiseen sekä rajojen asettamiseen ja niistä kiinnipitämiseen.

40 % vastanneista oli pyytänyt apua päiväkodin työntekijöiltä ja heistä lähes 70 % koki saaneensa apua. 60 % vastanneista ei halunnut päiväkodiltä apua vaikka kokivat sitä tarvitsevansa, mutta muutamalle apua oli siitä huolimatta tarjottu. Lisäksi yksi perhe mainitsi, että heille oli apua tarjottu vaikka eivät kokeneet sitä tarvitsevansa. Lähes kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että päiväkodin työntekijät voivat ja osaavat auttaa kasvatuksellisissa asioissa, tarvittaessa.

5 TYÖILTA- LÄHEMMÄS HYVINVOIVAA PERHETTÄ

Opinnäytetyön tavoite oli tehdä päiväkotiin selvitys siitä, kuinka asiakasperheet ja työntekijät kokevat kasvatuksellisen tuen saamisen ja antamisen onnistuvan. Saavatko perheet kasvatuksellista tukea tai ylipäänsä, haluavatko he sitä? Kyselylomakkeilla selvitettiin myös yhteistyön sujuvuutta sekä päivähoidon aloitusta, perheiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Näillä selvityksessä esiin nousseilla tiedoilla lähdettiin suunnittelemaan työiltaa. Kyselyiden tuloksista oli laadittu PowerPoint-esitykset ja työillan suunnittelupäivässä käytiin lävitse nämä esitykset, jotta nähtiin aikataulullisesti kuinka paljon työiltaan voitiin suunnitella muuta sisältöä. Työillan sisällöstä haluttiin saada toiminnallinen ja osallistava, jotta se motivoisi työntekijöitä alkavaan kehittämistyöhön. Työillan sisällön suunnittelussa hyödynnettiin työyhteisön toiminnan kehittämisen teoriaa.

5.1 Työyhteisöä osallistava toiminnan kehittäminen

On tutkittu että työyhteisössä päästään kehittymään parhaiten, jos työpaikan työkuluttuuri on uudistushenkinen ja tukee työntekijöitä avoimeen toiminnan tarkasteluun (Järvinen 2009, 121- 123). Johtajan kanssa käytyjen keskustelujen ja tutustumiskäynnin perusteella tiedettiin, että päiväkodin työntekijät olivat halukkaita kehittämään ennaltaehkäisevää työtä ja itseään työntekijöinä.

Päiväkotityötä ohjataan varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuslailla (580/2015). Uusi lastensuojelulaki (417/2007) sekä sosiaalihuoltolaki (1301/2014) tuovat myös organisaatioiden ulkopuolelta muutospaineita ja vaatimuksia kehittämiselle. Kuten opinnäytetyössä tutkitussa päiväkodisakin, ennaltaehkäisevää lastensuojelua kehitetään myös varhaiskasvatuksen puolella. (Vataja 2012, 48- 49.) Päiväkotityötä normittavat valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (Vasu) sekä kunnan tai kaupungin sekä mahdollisesti myös päiväkodin ja lapsen oma Vasu. Suurin osa työyhteisössä tapahtuvasta muutoksesta on ns. kehityksellistä muutosta. Se tapahtuu vähitellen ja on enemmänkin jo olemassa olevan toiminnan

parantamista tai jonkin ongelman ratkaisua. (Vataja 2012, 41- 43.) Tarvitaan siis ymmärrystä, että olemassa olevia viitekehyksiä ja normeja on välillä hyvä kyseenalaistaa ja tehdä tarvittaessa muutoksia. Työiltaan haluttiin varata riittävästi aikaa keskustelulle. Keskustelua toivottiin heräävän sekä kyselyiden tuloksista että nykyisistä käytänteistä. Selvityksissä esille noussut huolen puheeksiotto sai meidät opinnäytetyöntekijät pohtimaan, kuinka tuttu Huolen vyöhykkeistö – materiaali on työntekijöille. Suunniteltiin, että työiltaan otetaan mukaan tulostettuna kyseistä materiaalia.

Pakkala (2011) vertaa osallistavaa pedagogiikkaa työyhteisön kehittämisessä sosiokulttuuriseen innostamiseen, vaikka toteaa, ettei niitä voi suoraan samaistaa. Osallistavassa kehittämisessä työntekijää aktivoidaan oppimaan yhteisössään, hänellä on ennakkoluuloton asenne koulutuksiin, hän on luova ja kokeilunhaluinen. Osallistavassa pedagogiikassa työntekijä myös sitoutuu työhön, yhteistyöhön sekä oppimistulosten saavuttamiseen. (Pakkala 2011, 31- 36, 157.) Koska työyhteisön kehittämisessä on tärkeää huomioida yhteisöllisyys ja työyhteisön osallisuuden mahdollistaminen (Pakkala 2011, 31 – 32) päätettiin tätä osallisuutta tukea työillassa vapaan keskustelun lisäksi pienryhmätyöskentelyllä. Pienryhmätyöskentelyllä haluttiin korostaa myös yhteistä työnkehittämistä vastuuta koko työyhteisön kesken. Tämän vuoksi suunniteltiin jakaa työyhteisö pienryhmiin yli tiimirajojen.

Järvisen (2009) mukaan kehittämistyössä on tärkeää sanoittaa haluttu muutos, jotta työyhteisössä saavutetaan yhteisymmärrys. Päätettiin, että työntekijät ohjeistetaan aloittamaan pienryhmätyöskentely valitsemalla ensin kehittämiskohteet. Suunniteltiin, että pienryhmät kirjaisivat omia kehittämideoitaan fläppipaperille ja jakaisivat ajatuksiaan ja ideoitaan koko ryhmälle työillan loppuun.

5.2 Draama

Draaman käytön perusteena on usein se, että pyritään ymmärtämään ihmisten kokemusta, joko omasta tai toisen näkökulmasta. Draamatyöskentelyn kautta voidaan tehdä näkyväksi myös rutinoituneita tapoja toimia. Joskus tilanteen näkeminen draaman kautta auttaa ihmistä näkemään sitä maailmaa, jossa elää. (Heikkinen 2002, 41.) Suunnittelupäivässä työillan aloitukseen suunniteltiin näytelmä kyselyissä esiin nousseesta aiheesta. Näytelmällä haluttiin keventää tunnelmaa ja virittäytyä aiheen pariin. Draamallisella aloituksella haluttiin herättää työyhteisöä pohtimaan näytelmässä kuvattua arjen tilannetta toisen näkökulman ja kokemuksen kautta.

Työyhteisöissä tavoitteellisuus ja suorituskeskeisyys ovat osa arkea. Yhteisöissä on aina läsnä myös yhdenmukaisuuden ja samaa mieltä olemisen paine. Pitkään yhdessä työskennelleille on muodostuneet tietyt roolit työyhteisössä ja oman epävarmuuden tai osaamattomuuden näyttäminen voi tuntua haasteelliselta. Eriävän mielipiteen sanominen vaatii rohkeutta ja luottamusta siihen, että tulee ymmärretyksi ja hyväksytyksi muiden keskuudessa. Epämukavuusalueelle astuminen on kuitenkin tärkeää myös työssä. Jos ei uskalla epäonnistua, ei myöskään uskalla kokeilla mitään uutta tai ottaa riskejä. Draamatyöskentelyssä jokainen pääsee turvallisesti pohtimaan suhdettaan itse työhön, omaa rooliaan työyhteisössä ja ammatillisen kehittämisen kohteita. Taiteen keinoin myös epäonnistumista ja omaa tietämättömyyttään pääsee kokeilemaan hallittavassa mittakaavassa. Osaamattomuuden näkyväksi tekeminen mahdollistaa koko työyhteisön kehittymisen ja toisilta saatu tuki vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toimii voimavarana epäonnistumisesta yli pääsemisessä. (Rantala 2013, 78- 79.) Huolen puheeksioton osalta suunnittelussa päädyttiin jana työskentelyyn, jotta saataisiin jokaisen työntekijän yksilöllinen ääni kuuluviin ja aktivoitua työntekijät pohtimaan omaa tapaa ottaa huolia puheeksi. Kahden erilaisen draamatyömuodon käytöllä haluttiin herättää työyhteisöä huomaamaan draamatyöskentelyn mahdollisuudet myös alkavan kehittämistyönsä tueksi.

5.3 Sadutus arviointina

Sadutus on Monika Riihelän 1980 -luvun alkupuolella kehittämä kaikenikäisille sopiva narratiivinen työmuoto. Sadutus on menetelmä, jonka avulla kertoja muokkaa ajatuksiaan tarinaksi. Olennaista on kertojan arvostaminen, aito läsnäolo ja kuuntelu. Saduttaja on neutraali kuuntelija, jonka tehtävänä on kirjata kuulemansa tarina sanasta sanaan siihen puuttumatta ja mitään siitä muuttamatta. Sadutuksessa vuorovaikutus on vapaa arvioinneista ja ryhmän keskustelukulttuuri muuttuu demokraattisemmaksi. Vapautunut ilmapiiri mahdollistaa ajatuksien julki tulemisen. (Karlsson & Riihelä 2006, 18–19; Kotka 2011, 15.) Työillan aikana heränneet ajatukset haluttiin saada tietoisuuteen heti tuoreeltaan ja koska kaikkien omat kokemukset ovat sellaisia, joita ei kukaan muu pysty kertomaan, päätettiin arviointi toteuttaa sadutuksen muodossa.

5.4 Havainnointi

Vilka (2007) toteaa, että havainnointi soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, jossa havainnoidaan, miten ihmiset suhtautuvat toisiin ihmisiin. Havainnointi on osa luontaista ihmisarkea ja siksi hyvin luonteva tapa kerätä aineistoa. (Grönfors 2007, 151). Tässä työssä haluttiin havainnoida työntekijöiden aktiivisuutta ja motivoituneisuutta oman työyhteisön ja sen toimintatapojen kehittämistyötä kohtaan, sekä kiinnostusta tätä opinnäytetyötä kohtaan. Havainnoinnilla toivottiin saatavan myös tarkennusta ja laajennusta työntekijöille suunnatun kyselyn kysymyksiin. Tässä opinnäytetyön toiminnallisessa osassa työntekijää havainnoidaan hänen omassa kontekstissaan, päiväkodissa. Tätä pidetään etuna havaintojen totuuden mukaisuuteen. (Vilka 2007, 33.)

5.5 Työillan kuvaus

Työillan toteutimme tutkimuksen kohteena olleen päiväkodin tiloissa. Päiväkodilla järjestettyyn työiltaan varasimme aikaa kaksi tuntia. Ennen illan aloitusta kerroimme työyhteisölle, että havainnoimme koko illan kulkua opinnäytetyötä varten. Työillan tarkoituksena oli aloittaa työyhteisön kehittäminen kohti ennaltaehkäisevämpää työtettä. Menetelminä työillassa käytimme draamaa, pienryhmätyöskentelyä, tunnejanaa sekä arviointina sadutusta.

Työillan alussa kerroimme että olemme opinnäytetyöntekijöitä, joilla kaikilla on myös taustaa päiväkodin työntekijöinä. Työiltaan tulimme omina henkilökohtaisina persoonina, ollen samalla tasolla työyhteisön jäsenten kanssa. Se, että toimitaan omalla persoonalla lisää luottamusta ja varmuutta ja esiintymisestä tulee luontevaa (Grönfors 2007, 153).

Työillan aloitimme kahvilla ja kekseillä sekä onnittelemalla työyhteisön jäsentä hänen syntymäpäivän johdosta. Sen jälkeen toivoimme kaikkien osallistujien lyhyttä esittäytymistä. Illan aiheeseen virittäydyimme opinnäytetyön tekijöiden lyhyen draamallisen esityksen kautta.

Muistathan, että huolen puheeksiotto kuuluu kaikille päiväkotimme työntekijöille.

Esityksen jälkeen perehdyimme vanhemmille toteutettuun kyselyyn Power Point- esityksen avulla. Tuloksista keskustelimme koko ryhmän kesken. Vanhempien kyselyiden jälkeen paneuduimme henkilökunnalle toteutettuun kyselyyn ja niiden tuloksiin, keskustellen. Henkilökunnan kyselyn tuloksista päällimmäiseksi nostettu huolen puheeksioton käsittelimme tunnejanatyöskentelyn kautta.

Kyselyiden, yhteisten keskustelujen ja janatyöskentelyn jälkeen jaoin työyhteisön pienryhmiin yli tiimirajojen. Pienryhmäksi mielletään yleensä ryhmä jossa on 5 - 12 jäsentä. Näissä pienryhmissä jäseniä oli 5 - 7. Pienryhmiin päädyimme siksi, että pienryhmissä osallistumisen tiedetään olevan aktiivisempaa ja päätösten tekeminen koetaan helpommaksi. Jokaisella pienryhmällä oli käytettävissä oma rauhallinen tila, jotta tavoitteellinen toiminta ja suunnittelu olivat mahdollisia. (Niemistö 2007, 51, 57- 59.)

Pienryhmän tehtävänä oli keskenään keskustellen valita kyselyiden kautta yksi itselleen tärkeimmäksi noussut kehittämisen aihe ja kirjata keinoja, joilla tätä aihetta voidaan työyhteisössä työstää ja kehittää. Kehittämishaasteet kannattaa sovittaa konkreettisiksi tehtäviksi, jotta kaikilla työntekijöillä on mahdollisuus omalla panoksellaan ja tavallaan tehdä työtä ja vaikuttaa onnistumiseen (Takalo 2010, 17- 18). Pienryhmät esittelivät valitsemansa aiheen ja pienryhmän ajatukset ja mahdolliset kehittämisideat toinen toisilleen.

Kehittämisen kohteiksi esittelyissä nousivat hyvä päivähoiton aloitus, huolen puheeksiotto (Kuva 1) ja kasvatuksellinen tuki. Ryhmätyön esittelyt muille työyhteisön jäsenille saivat aikaan keskustelua nykyisistä käytänteistä. Keskustelua heräsi mm. nykyisistä varhaiskasvatuskeskustelukäytänteistä. Työillan keskusteluissa kuten myös kyselyiden tuloksina selvisi, että esimerkiksi päivähoiton aloitusta on hyvä tarkastella ja kehittää. Esiin nousi uusia ideoita myös siitä kuinka draamaa voidaan käyttää työn kehittämisen tukena.

KUVA 1. Ryhmätyönä toteutettu mind map -huolen puheeksiotto

Osallistavaa pedagogiikkaa kehittämisen välineenä verrataan aikuiskasvatukseen, jonka tarkoituksena on elinikäinen oppiminen sekä jatkuva kehittyminen työssä. Osallistavan pedagogiikan todetaan olevan sitä, että työntekijä vastaa omasta oppimisesta. (Pakkala 2011, 31- 36, 157.) Työillassa työntekijöissä näkyi innokkuutta uuden oppimiseen ja kehittämiseen, työllään osallistuminen oli aktiivista ja ryhmätöiden haasteisiin tartuttiin ennakkoluulottomasti.

Työillan päätimme arviointiin, jonka toteutimme sadutuksena.

Ajatuksia tästä illasta

Oli ihanaa että sain jakaa teidän kaikkien kanssa. Hyvän pohjatyön olitte tehneet. Oli kyllä ihan kiva kuulla sitä rakentavaa palautettakin ja että osataan jotain tehdä oikein. Tohon ehkä lisäten, että oli oltu tyytyväisiäkin. Se ensimmäinen draama oli kuin eletystä elämästä. Ihana aloitus draama. Hyvän hoidon aloitusta voisi harjoitella. Ihan vaikka draamallisestikin. Arvostukseni teitä kohtaan nousi kun kuulin että olitte tältä alalta. Tanakasti järjestetty ilta. Herättää jälkikäteen keskustelua. Huomenna ja uudelleen tiimeissä. Ulkona. Ajatuksia tänä iltana, kotimatalla.

6 POHDINTA

Opinnäytetyössä oli tavoitteena selvittää, miten kasvatuksellinen tuki toteutuu tutkittavan päiväkodin arjessa. Päiväkoti valikoitui sen perusteella, että kyseisessä päiväkodissa tiedettiin olevan ennaltaehkäisevään työotteeseen ja sen kehittämiseen motivoitunut henkilökunta. Toteutettu selvitystyö tukee päiväkodissa alkamassa olevaa kehittämistyötä. Työntekijöiden kehittämistyön tarkoituksena oli kehittää uusia toimintamalleja päiväkodissa tehtävään ennaltaehkäisevään työhön, kuten aiemmin selvitetty Suomen hallitusohjelman linjauksen ennaltaehkäisevien tukipalvelujen lisäämisestä velvoittaa. Selvitystyön tuloksia työstettiin työillalla päiväkodin työntekijöiden sekä esiopetuksen työntekijöiden kanssa.

Opinnäytetyössä päädyttiin tekemään kyselylomakkeet päiväkodin työntekijöille ja asiakasperheille. Kyselyt toimitettiin päiväkotiin ja vastausaika oli noin kaksi viikkoa. Kyselyiden tavoitteena oli selvittää miten työntekijät ja perheet kokevat kasvatuksellisen tuen toteutumisen ja millaisena yhteistyö koetaan. Tulosten julkistaminen ja niiden kautta ennaltaehkäisevän työotteen kehittämisen aloitus toteutettiin työillalla. Työiltään osallistui koko henkilökunta, myös esiopetus ryhmän henkilökunta ja päiväkodin johtaja ja opiskelijat. Työillan tiukka aikataulutus ja siinä pysyminen oli haaste opinnäytetyön tekijöille, koska keskustelua syntyi runsaasti kyselyjen tuloksia läpikäydessä. Alun perin toivottu kolmen illan toteutus olisi ollut tarpeellinen, mutta resurssit huomioiden ei tällä kertaa mahdollinen. Opinnäytetyön tekijöiden kokemuksen mukaan työilta koettiin hyväksi keinoksi lähteä toteuttamaan kehittämistyötä. Työillan koettiin olleen helppo tapa tuoda selvityksen tulokset työntekijöiden tietoon ja mahdollistaa avoimeen keskusteluun ennaltaehkäisevästä työotteesta.

Työillan alun draamallinen virittäytyminen opiskelijoiden esityksellä innosti työntekijöitä draaman käyttöön. Keskustelua heräsi draaman käytön mahdollisuudesta esim. huolen puheeksiotto harjoittelussa. Työntekijät miettivät kehittämisideoita draaman käytölle ja kävivät keskustelua siitä, että voisivat omissa tiimeissään käyttää draamaa eri tilanteiden harjoittelussa.

Huolen puheeksiotto herätti eniten keskustelua illan aiheista ja kyselyjen tuloksista. Osa työntekijöistä kertoi omaa kokemustaan siitä, miten oli kehittynyt asiassa. Osalle työntekijöistä oli kehittymässä tapa ottaa huolia puheeksi ja osalle aihe oli vielä vieras ja pelottava. Suurin pelko koski vanhempien reaktioita ja omaa epävarmuutta, "*jos en tiedäkään tarpeeksi taustoista*". Keskusteltiin siitä, että huolen puheeksiotto on osa perustettavaa ja kuuluu kaikille. Työntekijöiden keskustelussa nostettiin esiin se, että kukaan ei ole yksin huolen kanssa ja kaikilla on tiimi tukena ja mukana. Työntekijät kokivat helpottavaksi sen, että voivat jakaa asian tiimin kanssa ja saada vahvistusta omille ajatuksilleen.

Huolen puheeksiotto tilanteissa työntekijät joutuvat usein miettimään eettisiä periaatteita ja lähtökohtia. Sosiaalialantyö on työtä ihmisten kanssa ja ihmisillä on erilaisia arvoja ja elämäntapoja, joiden kanssa työntekijät päivittäin joutuvat kasvatusten. Kun työntekijät ottavat perheiden kanssa asioita puheeksi, joutuvat he pohtimaan työn eettisiä arvoja ja myös perheiden yksilöllisiä arvoja. Myös monikulttuurisuus tuo eettiseen pohdintaan oman osuuden, kun mietitään lapsen etua tai oikeuksia. Sosiaalialan työn tavoitteena on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen ja työ perustuu kansainvälisesti kirjattuihin yleissopimuksiin ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden periaatteista. Ammatillista toimintaa ohjataan myös laeilla ja asetuksilla, mutta ammattietiikka ei perustu ensisijaisesti ulkopuoliseen kontrolliin. (Talentia 2013, 5 - 7.)

Työntekijät toivat keskustelussa esiin ajatusta siitä, että ohjaavat perheitä saamaan tarvitsemaansa tukea muualta kuin päiväkodista, esimerkiksi neuvolasta. Myös perheiden kyselylomakkeista selvisi, että kasvatuksellista tukea haetaan muualta kuin päiväkodista. Yhdessä keskusteltiin siitä, voisiko kasvatuksellisen tuen mahdollistaa päiväkodissa, jossa perhe jo on asiakkuudessa. Vanhempien kyselyjen tuloksista mm. päivähoidon aloitus ja kasvatuksellinen tuki aiheuttivat työntekijöissä runsasta keskustelua, ja myös perusteluja olemassa oleville toimintamalleille. Esille nousi pohdintaa myös nykyisten toimintamallien toimivuudesta.

Opinnäytetyön tekijöiden mielestä päiväkodissa oli paljon motivoituneisuutta ennaltaehkäisevän työn tekemiseen. Tästä kertoi aiempi yhteistyö perhetyön kanssa, jota kokeiltiin kasvatukselliseksi tueksi perheille. Perhetyön jalkautuminen päiväkotiin ei kuitenkaan tuottanut toivottua tulosta, koska perheet eivät löytäneet palvelua, syystä tai toisesta. Työntekijät miettivät olisiko perhetyötä pitänyt markkinoida näkyvämmiin. Keskustelua herätti toisaalta myös perhetyön näkyvyys ja mahdollinen leimautumisen pelko. Työntekijät miettivät leimaako perhetyöntekijän luokse meneminen perhetyötä ja kokevatko perheet kiusalliseksi sen, että palvelua annettiin päiväkodissa kotiinlähtö tilanteissa.

Työntekijät olivat motivoituneita työllän aiheisiin. Alussa johtajan rooli keskustelun herättäjänä korostui, mutta nopeasti havaittiin, että työntekijät lähtivät keskusteluun myös oma-aloitteisesti. Havaintona todettiin, että päiväkodissa keskustelukulttuuri oli vahvaa ja kaikki työntekijät tasapuolisesti osallistuivat keskusteluun ja mielipiteiden vaihtoon. Huumorin rikastuttama ja rento ilmapiiri välittyi työntekijöiden ja johtajan välillä. Keskustelu oli vilkasta ja ryhmätöitä sekä toiminnallista osuutta työstettiin aktiivisesti. Huolen puheeksioton, kasvatuksellinen tuen ja hyvän päivähoidon aloituksen työstäminen jatkuu kehittämistyönä edelleen työntekijöiden tiimeissä ja työilloissa.

Yhtenä työllän menetelmänä käytettiin tunnejanatyöskentelyä, jolla mietittiin omaa kokemusta huolen puheeksiotosta. Työntekijöille kerrottiin tunnejanan tarkoitus. Tunnejana jakoi mielipiteitä ja motivoituneisuus työskentelyyn vaihteli. Osalla työntekijöistä oli haastetta miettiä, miten kokevat huolen puheeksioton, mutta pääosin työntekijöille oli selvää, miten omalla kohdallaan huolen puheeksiotto onnistuu ja tarvitseeko siinä vielä tukea. Opinnäytetyön tekijät miettivät tuliko toiminnallinen tunnejana osuus liian yllättäen ja oliko tehtävä kenties uusi kokemus, koska osalle oli vaikeaa miettiä mihin janalla sijoittuu. Loppupalautteessa kuitenkin todettiin, että tunnejana oli positiivinen kokemus ja laittoi miettimään omaa tilannetta huolen puheeksioton suhteen.

6.1 Oman työn arviointia

Selvitystyön ja työillan tavoitteet ja tarkoitus tähtäsivät päiväkodilla alka-vaan kehittämistyöhön, jolla tullaan vahvistamaan ennaltaehkäisevää työotetta. Koimme selvitystyön työelämälähtöiseksi ja tärkeäksi tutkitulle päiväkodille. Kyselyillä saatu tieto oli täsmällistä juuri tähän päiväkotiin ja sen vuoksi kehittämistyössä pystytään vastaamaan niihin haasteisiin, joita työntekijät ja perheet pitivät kyselyn mukaan tärkeinä.

Olimme opinnäytetyötä aloittaessa pitäneet tärkeänä ennaltaehkäisevän työotteen vahvistamista päiväkodin työntekijöille. Tämä ajatus vahvistui entisestään prosessin aikana. Ymmärrys varhaiskasvatuksen työntekijöiden mahdollisuudesta ja työntekijöiden kokemasta vaikeudesta puuttua huoliin, puhutti meitä opiskelijoita koko prosessin ajan. Kävimme monet keskustelut aiheesta, niin äiteinä kuin varhaiskasvatuksen työntekijöinä. Nämä keskustelut ja erilaiset näkökulmat huolen puheeksiottoon kasvattivat meitä ammatillisesti. Koimme olevamme tärkeän asian äärellä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kokemuksia kasvatuksellisen tuen saamisesta ja antamisesta sekä yleisesti yhteistyöstä perheen ja päiväkodin välillä. Menetelmät joita opinnäytetyön selvitysvaiheessa sekä työillassa käytettiin, olivat toimivia ja mahdollistivat sen, että tavoitteet saavutettiin.

Opinnäytetyön alussa laadittu aikataulu oli melko realistinen ja pysyimme siinä. Emme kuitenkaan osanneet huomioida aikataulussa mahdollisia viivytyksiä jotka vaikuttaisivat prosessin etenemiseen ja siksi kyselyjen analysoinnissa ja tarkastelussa tuli kiire. Tähän vaiheeseen olisimme halunneet lisää aikaa. Teoria perustan etsiminen ja kirjoittamistyö oli jaettu omiin vastualueisiin, mutta lopullinen teksti muokattiin yhdessä. Tekstin tuottaminen oli kaikille helppoa ja koimme että kirjoitustyyliimme oli melko yhdenmukaista. Haastavaksi työn tekemisen teki yhteisen ajan löytäminen tapaamisiin, jolloin tekstejä käytiin läpi ja muokattiin. Kaikki opinnäytetyön tekijät asuvat eri paikkakunnilla ja lapsia harrastuksineen on yhteensä kymmenen.

Lopputulokseen olemme tyytyväisiä. Koemme, että työ on selkeä ja eteen johdonmukaisesti. Teoria osuutta pidämme kattavana ja työillan kulua onnistuneena.

6.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekijöillä on velvollisuuksia jotka sitovat heitä, jopa lain puitteissa. Tieteellinen tutkimus tulee suunnitella ja toteuttaa aina tieteellisen käytännön edellyttämällä tavoilla, jotta sen voidaan katsoa olevan eettisesti luotettava ja sen tulosten uskottavia. Tiedeyhteisön tunnustamiin tutkimuseettisiin toimintatapoihin kuuluu rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä arvioinnissa. Tarvittavat tutkimusluvut tulee hankkia ennakkoon ja kaikkien tutkimukseen osallistujien on oltava tietoisia oikeuksistaan, vastuistaan ja velvollisuuksistaan sekä tutkimuksen periaatteista. (TENK 2012.) Tutkimukselle hankittiin vaadittava tutkimuslupa yhteistyökumppanina toimineen päiväkodin sijainti kunnasta. Itse tutkimusta lähdettiin toteuttamaan vasta luvan saatua. Tutkimuseettiset toimintatavat huomioitiin läpi koko opinnäytetyöprosessin.

Tutkimukseen osallistumisen tulee aina olla vapaaehtoista ja perustua riittävään tietoon. Tutkimuksesta tulee tiedottaa ainakin tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen aihe, aineistonkeruun toteutustapa ja arvioitu kesto, kerättävän aineiston käyttötarkoitus, säilytys ja jatkokäyttö sekä osallistumisen vapaaehtoisuus. Kyselyihin perustuvissa tutkimuksissa tutkittaville kuvataan ainakin tutkimuksen aihe ja kerrotaan, mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa ja sen ajallinen kesto. Tutkittavalla on aina oikeus tulla kohdelluksi kunnioittavasti ja rehellisesti sekä oikeus esittää selventäviä kysymyksiä tutkimuksen kuluessa ja saada tietoa tutkimustuloksista. Tutkittava voi antaa suostumuksensa tutkimukseen joko suullisesti tai kirjallisesti. Kyselyyn vastaaminen osoittaa tutkittavan suostuneen tutkittavaksi. Tutkittavalla on oikeus keskeyttää tutkimus missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. (TENK 2009, 4 - 8.)

Saatekirjeen perusteella tutkittava joko osallistuu tai ei osallistu tutkimukseen. Saatekirjeen tehtävänä on vakuuttaa tutkittava tutkimuksen tärkeydestä. Saatekirjeellä tutkittavat motivoidaan osallistumaan tutkimukseen tutkimustavasta riippumatta. (Vilkka 2005, 152–153.) Tässä opinnäytetyössä käytettiin aineiston keräämiseen kyselylomakkeita. Kyselyiden mukana lähetettiin saatekirjeet, joiden tarkoituksena oli kertoa miksi tutkimus tehdään ja mihin kyselyiden vastauksia käytetään. Saatekirjeessä kerrottiin, että tutkimuksen tarkoituksena on kehittää päiväkodin henkilökunnan ja perheiden välistä yhteistyötä, jotta se vastaa paremmin lasten ja perheiden tarpeisiin. Kyselylomakkeiden saatekirjeissä osallistujille kerrottiin myös heidän anonyymiydestä, kyselyihin vastattiin nimettömänä. Kyselyissä ei ollut mukana vastaajien tunnistettavuuteen liittyviä kysymyksiä kuten esimerkiksi lapsen ryhmän nimeä. Saatekirjeessä kerrottiin myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja aineiston hävittämisestä sen käsittelyn jälkeen. Tutkimuskysymykset tulee muotoilla niin, ettei vastauksista voi arvioida, minkä organisaation sisällä tutkimusta on tehty (Kananen 2008, 136). Tutkimuksesta ei käy ilmi mihin päiväkotiin tutkimus on tehty, vaan tutkimuskysymysten perusteella se sopii mihin vaan päiväkotikontekstiin.

Opinnäytetyön tekijät kokivat velvollisuudeksi ottaa päiväkodin johtaja osalliseksi suunnitteluun siitä kuinka opinnäytetyöprosessi etenee (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 80 - 81). Päiväkodin johtaja ehdotti kyselylomakkeet jaettavaksi kahteen heidän valitsemaan ryhmään. Opinnäytetyön tekijät miettivät tutkimuksen luotettavuutta päiväkodin johtajan ehdottamalla otoksella. Luotettavuuden lisäämiseksi ja mahdollisimman suuren vastausprosentin varmistamiseksi kyselylomakkeet päädyttiin jakamaan koko päiväkodin asiakasperheille. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 179 - 180).

Perheille suunnatun lähes strukturoidun kyselylomakkeen sai 80 perhettä. Täytettyjä kyselylomakkeita saatiin takaisin analysoitavaksi 29 %. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa voidaan ajatella tulosten olevan suuntaa antavia. Koska vastausprosentti jäi melko alhaiseksi, ei voida olla varmoja saataisiinko vastaavanlainen tulos uusilla kyselyillä, jos vastaajina olisivat nyt vastaamatta jättäneet. Toinen kyselylomakkeista, joka oli suunnattu työntekijöille, oli lähes avoin kyselylomake. Vastausprosentiksi tässä kyselyssä saatiin 64 %. Tämän vastausprosentin koettiin tekevän työntekijöiden tuloksista melko luotettavia. Koska laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi koettiin melko haastavana, haluttiin raportissa pitää yllä läpinäkyvyyttä ja selostaa tutkimus tarkasti ja totuudenmukaisesti. Tutkimuksen luotettavuutta haluttiin lisätä käyttämällä sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Mm. käyttämällä kyselylomakkeissa puolistrukturoituja kysymyksiä, voidaan Kananen (2011) mukaan puhua triangulaatiosta, joka lisää tutkimukseen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2013, 231- 233; Kananen 2011, 120 - 125.) Tutkimusongelmien kannalta kyselylomakkeiden koettiin onnistuneen antamaan vastauksia haluttuihin teemoihin. Muutamia taustakysymyksiä jätettiin huomiotta kyselylomakkeita analysoitaessa, koska niiden koettiin olevan turhaa ja epäoleellista tietoa tutkimuskysymysten kannalta. (Kananen 2011, 118.)

Opinnäytetyön teoriatieto on merkitty tekstiin asianmukaisin lähdeviittein, jolloin ne ovat erotettavissa tekijöiden omasta tekstistä. Lähteissä on huomioitu niiden tuoreus, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta lähteet ovat alle kymmenen vuotta vanhoja.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn tavoitteena oli selvittää miten kasvatuksellinen tuki toteutuu yksittäisen päiväkodin arjessa työntekijöiden ja perheiden kokemana. Tavoitteena oli myös selvittää kokemuksia yhteistyön toimivuudesta.

Päiväkoti on usein perheen arjessa ainoana viranomaistahona neuvolan lisäksi. Päiväkodissa tapahtuva havainnointi ja avoin dialogisuus ovat kulkemaviä varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän työn mahdollistamiselle. Kasvattajilla on varhaiskasvatuksen perusteiden mukaan tavoitteena hyvinvoiva lapsi. Lapsen hyvinvointi lähtee perheen hyvin toimivista arjen rakenteista ja perheen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Yhdelläkin osalla olevat ongelmat heijastuvat herkästi lapseen ja näistä ongelmista keskustelun avaaminen voi auttaa perhettä eteenpäin. Perheen hyvinvointi on lapsen hyvinvoinnin perusta. Rönkä, Malinen ja Lämsä (2009) kuvasivat sitä kuinka päiväkodista saatu kasvatuksellinen tuki auttoi vanhempia jaksamaan arjessa. Tässä tutkimuksessa kuitenkin selvisi, etteivät vanhemmat koe päiväkotia paikkana, josta kasvatuksellista tukea ensimmäisenä pyydetään.

Tämän opinnäytetyön keskiö eli kasvatuksellinen tuki, koettiin tässä kyseisessä päiväkodissa tärkeäksi ja sen eteen haluttiin tehdä töitä ja kehittää uusia, perhettä tukevia toimintamalleja. Työillan ryhmätöissä kolme tärkeintä työntekijöiden esiin tuomaa kehittämiskohdetta olivat; kasvatuksellinen tuki, huolen puheeksiotto ja hyvä päivähoiton aloitus. Näiden kolmen kohdan onnistuminen ja kehittyminen takaavat ennaltaehkäisevällä työllä raamit. Perheen matalan kynnyksen auttaminen ja tukeminen on ehkäisevää lastensuojelua. Sipilän hallituksen linjaus ennaltaehkäisevien tukipalveluiden kehittämisestä nykyiseen peruspalvelumalliin tukee myös kasvatushenkilökunnan ehkäisevän työtteen kehittymistä. Hallitus on linjannut tavoitteekseen uusien ehkäisevien toimintamallien käyttöönoton ja kehittämisen. Opinnäytetyössä selvitystyötä tehtiin päiväkotiin, jossa kehittämistyö tähän suuntaan on jo alkanut.

Ehkäisevän lastensuojelun merkitys peruspalveluissa on ratkaiseva askel, jotta voidaan välttyä lapsi- ja perhekohtaiselta lastensuojelun asiakkuudelta. Koulujen, päiväkotien ja neuvoloiden tehtävänä on tuottaa ennaltaehkäiseviä palveluita ja tukea perheitä kasvatustehtävässä. Ennaltaehkäisevän työn yksi tavoite on vähentää lastensuojelun asiakkuuksia. Ennaltaehkäisevän työn tulisi olla niin vahvaa, että se tukee perheitä oikeaan aikaan ja mahdollisimman varhain. Paavolan (2010) mukaan haasteiden havaitseminen varhain ja niihin puuttuminen peruspalveluissa, kuten päivähoitossa, vähentävät lastensuojelun kuormittumista. Työillassa esiin nousut keskustelu lastensuojeluilmoituksen tekemisen helppoudesta ei tue tätä ajatusta.

Työillan aikana keskusteluissa ilmeni, että toisinaan haastavissa tilanteissa koettiin helpompana tehdä lastensuojeluilmoitus kuin puuttua tilanteisiin päiväkodissa. Opinnäytetyön tekijät herättelivät keskustelua siitä, että ennaltaehkäisevällä työotteella tilanteisiin voi puuttua päiväkodista käsin ja näin ollen voidaan välttyä lastensuojeluilmoituksen tekemiseltä. Keskustelun myötä jäi osin tunne siitä, että ryhmissä lastentarhanopettajat hoitivat huolen puheeksiotto tilanteet ja kasvatuksellisen tuen ohjaamisen. Työillassa tultiin kuitenkin siihen johtopäätökseen, että huolen puheeksiotto ja kasvatuksellisen tuen antaminen kuuluu kaikille päiväkodin työntekijöille, koska se on osa perustehtävää. Sankalahti ja Arnkil (2009) pohtivat huolen puheeksiotto kappaleessa huolen puhumisen ajankohtaa ja sitä, miten ja missä on hyvä ottaa asioita puheeksi. Puheeksioton tarkoituksena on huolen hälventäminen työntekijällä, kun huoli on herännyt. Yhteistyön jatkuminen puheeksioton jälkeenkin on tärkeää. Työntekijät kokivat vaikeutta siinä, jos eivät tunne tarpeeksi perheiden historiaa ja taustaa.

Kyseisessä päiväkodissa, jossa opinnäytetyötä tehtiin, osa työntekijöistä oli käynyt huolen puheeksiotto koulutuksen ja osa vasta menossa. Koulutuksesta huolimatta lähes puolet työntekijöistä koki huolen puheeksioton edelleen vaikeana. Yhteinen johtopäätös työillan tuloksena oli, että työntekijät tarvitsevat lisää huolen puheeksiotto koulutusta ja ohjausta sekä harjoitusta. Työntekijät toivat esiin draaman käytön mahdollisuuden tulevaan

huolen puheeksioton harjoitteluun. Tutussa tiimissä harjoittelu voi auttaa oikeassa tilanteessa toimimista. Työillassa selvisi, ettei Huolen vyöhykkeistö – materiaali ollut kaikille työntekijöille tuttu entuudestaan. Huolen vyöhykkeistö -työväline kuten myös kyselyjen tulokset tulostettiin päiväkodin käyttöön.

Työillan ja selvitystyön tuloksena voidaan todeta, että päivähoiton aloituksella on merkitystä huolen puheeksioton kannalta. Avoimet välit ja vuorovaikutus vanhempien ja työntekijöiden kesken tukee huolen puheeksiotto tilannetta kuten Kaskela ja Kekkonenkin (2006) aiemmin toteavat. Myös sen tiedostaminen, että puuttuminen ja huolen puheeksiotto kuuluu kaikille ja kaikkien perustehtävään on tärkeää. Työillassa nousi keskustelua päivähoiton aloittamisen tärkeydestä myös huolen puheeksioton kannalta.

Pohdintaa ja keskustelua syntyi päiväkodin omasta lapsen Vasusta ja siinä olevasta huolen puheeksiotto kohdasta. Vasussa on kohta jossa rasti ruutuun- tekniikalla vanhemmilta varmistetaan, että he ovat ymmärtäneet mitä tarkoittaa päiväkodin ”varhainen puuttuminen”. Työillassa käytiin läpi, että on tärkeää päivähoiton aloituksessa myös sanallisesti avata mitä kyseinen kohta tarkoittaa.

Vasu-keskustelut vanhempien kanssa koettiin olevan liian lyhyitä. Vasu-keskusteluihin oli resursoitu vain puoli tuntia aikaa perhettä kohden ja se koettiin liian vähäiseksi. Usein perheillä oli paljon puhuttavaa ja työntekijät kokivat, että joutuivat osin rajaamaan keskustelua, joka kuitenkin oli tärkeää vuorovaikutusta vanhempien ja työntekijöiden välillä. Opinnäytetyön tekijät jäivät miettimään voisiko asialle tehdä jotakin ja onko Vasu-keskustelut mahdollisesti kehittämisen kohde tulevaisuudessa.

7.1 Hyödynnettävyys ja jatkohankkeet

Opinnäytetyö oli päiväkodin kehittämistyön tueksi tehty selvitystyö. Kyselytutkimus huipentui päiväkodilla pidettyyn työiltaan, jossa työntekijät tekivät ryhmätöitä jatkokehittämideoista. Jatkokehittämideoita olivat kasvatuksellisen tuen kehittäminen, huolen puheeksiotto ja hyvä päivähoiton aloi-

tus. Näitä teemoja työntekijät tulevat työstämään omana kehittämistyönään päiväkodin arkeen.

Ryhmätöissä oli runsaasti kehittämisideoita ja suunnitelmia miten toimintaa olisi hyvä kehittää kyseisten teemojen osalta. Liitteissä on ryhmätöiden kuvia, joista selviää työntekijöiden kehittämiskohteita ja ajatuksia jatkokehittämistyöksi. (LIITE 6.)

Opinnäytetyö toteutettiin kyselyillä selvitystyönä. Nyt on selvitetty kyseisen päiväkodin kasvatuksellisen tuen toteutumista perheiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Nähtäväksi jää, miten päiväkotitoiminta lähtee kehittämään kasvatuksellisen tuen toteutumista ja huolen puheeksioton luontevuutta. Näiden edellä mainittujen teemojen toteutumista tukee hyvä päivähoitoaloituksen. Jatkohankkeena voisi ajatella päivähoitoaloituksen toimintamallien kehittämistä työntekijöiden tueksi.

Mielenkiintoista olisi kehittää asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden teemoilla kasvatuksellisen tuen toteuttamista päiväkodissa. Lähtökohtana olisi perheiden osallisuus kasvatuksellisen tuen toimintamallien kehittämisessä. Kehittäjäasiakkaat ovat yksi keino saada toimivia malleja sosiaalipalveluiden kentälle. Asiakkaiden kokemukset ja ideat tulevat oikeista tilanteista ja oikeasta elämästä, johon kenties uusia toimintamalleja kaivattaisiin. Asiakaslähtöinen kehittäminen on useilla sektoreilla jo käytössä oleva menetelmä palveluita kehitettäessä ja voisi hyvin toimia myös varhaiskasvatuksessa.

LÄHTEET

Alila, K. & Kahiluoto, T. 2014. Varhaiskasvatuksen nykytilan kuvaus. Varhaiskasvatustoiminta. Teoksessa Alila, K. Eskelinen, M. Estola, E. Tarja Kahiluoto, T. Kinos, J. Hanna-Mari Pekuri, H-M. Polvinen, M. Reetta Laaksonen, R. & Kirsi Lamberg, K. 2014. Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr12.pdf?lang=fi>

Antikainen, S. 2006. ”Perhetyö ja päivähoito ne yhteen soppii”. KIMPPA PERHETYÖ PÄIVÄHOIDOSSA HANKE 2003–2005. Hämeenlinna: Hämeenlinnan perusturvakeskus raportti 2/ 2006. Saatavissa:

<http://www.hameenlinna.fi/pages/388646/KIMPPA.pdf>

Björk- Åkesson E. & Granlund, M. 2015. Early childhood intervention. Encyklopaedia Britannica. Britannica Academic [viitattu 23.6.2015]. Saatavissa: <http://academic.eb.com.aineistot.lamk.fi/EBchecked/topic/1949980/early-childhood-intervention>

Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development. Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Clarkeburn, H. & Mustajoki, A. 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.

Eettinen varhainen puuttuminen on kaikkien etu 2009 [viitattu 3.7.2015]. Sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti. Saatavissa:

<http://tesso.fi/content/eettinen-varhainen-puuttuminen-kaikkien-etu>

Eriksson, E. & Arnkil, T.E. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. 8. painos. Tampere: Juvenes Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Grönfors, M. 2007. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltonen, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Juva: WS Bookwell Oy.

Heikkinen, H. 2002. Draaman maailmat oppimisalueina. Draamakasvatuksen vakava leikillisuus. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Helsinki: Stakes.

Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle- Työvälineenä kehittämisvälikko. Helsinki: Hansaprint Oy.

Heinämäki, L. 2006. Varhaisen tuen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa. VarTu- hankekuvaus 2004- 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Hiitola-Moilanen, M. 2005. Kehittämisen polkuja perhetyössä. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. Oulu. Saatavissa:

http://www.sosiaalikollega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_19.pdf

Himilä, A. Kinnunen, S. Kiskola, H. Kulmala, P. Laine, A. Lundgren, M. Olkinuora, H. Pakkanen, J. Pölkki, T. Seppä, E. Rasinaho, A-L. Rimpioja, A. Tonttila, T. Vesa, K. & Ylioja, K. 2012. Kasvun ja oppimisen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2011-2015. Lahden kaupunki. Saatavissa:

[http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/B68844399A4CF856C2257A8500218EC1/\\$file/kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%202012.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/B68844399A4CF856C2257A8500218EC1/$file/kasvun%20ja%20oppimisen%20tuki%202012.pdf)

Hirsijärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T- Print.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.

Järvinen, P. 2009. Onnistu esimiehenä. Juva: WS Bookwell OY.

Järvinen, R. Lankila, A. Taajamo, T. Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kananen, J. 2008. Kvali: kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Tampere: Juvenes Print.

Kananen, J. 2011. Kvantti. Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Tampere: Juvenes Print.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Tampere: Juvenes Print.

Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku- Puttonen, H(toim.). 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino.

Karlsson, L. Riihelä, M. 2006. Tervetuloa lasten kuuntelun ja sadutuksen maailmaan – sadutus pähkinänkuoressa. Karlsson, L. (toim.) 2006. Lapset kertovat teoksessa. Helsinki. Stakes. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75269/Tp9-2006.pdf?sequence=1>

Karvinen, I. 2013. Edistävä ja rajoittavat tekijät ehkäisevän lastensuojelun toimialojen välisessä yhteistyössä. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaisen tuen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

KASTE-hanke. 2012. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012-2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. Tampereen yliopistopaino. Tampere [viitattu 5.7.2015]. Saatavissa:

<http://www.julkari.fi/handle/10024/112146>

Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoiton diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto [viitattu 6.7.2015]. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80013/7ca705d5-e5be-415f-b70b-4b862c8e707f.pdf?sequence=1>

Kempainen, J. (toim.) 2008. Kutsu kumppanuuteen- eväitä arkeen. Jyväskylän seudun Perhe -hankkeen loppuraportti. Jyväskylän kaupungin sosiaali- ja terveystalvelukeskus. Jyväskylä [viitattu 30.6.2015]. Saatavissa:

http://jyvaskylanseutu.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/em-beds/jyvaskylanseutustructure/27005_perhehanke_sahkoinen_mike.pdf

Keravan kaupungin internet sivusto 2013. Varhaiskasvatuksen perhetyö [viitattu 5.5.2015]. Saatavissa: <http://www.kerava.fi/palvelut/Sivut/03-01-04-02-varhaiskasvatuksen-perhety%C3%B6.aspx>

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito, työkaluja sujuvaan arkeen. Juva. Bookwell Oy.

Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina: Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Juva: PS-kustannus.

KvantiMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. 2015 [viitattu 13.5.2015]. Saatavissa:

<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>

Laitinen, K., Halinen, I. & Holopainen, P. 2015. Varhainen puuttuminen [viitattu 5.7.2015]. Opettaja- lehti numero 38B, 14. Saatavissa:

<http://www.lskl.fi/files/129/A10YZdyp.pdf>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Lastensuojelulaki 417/2007

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Määttä, P & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä:PS-kustannus.

Niemistö, R. 2007. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. Tampere: Tammer-Paino.

Onnismaa, E-L. 2010. Lapsi, lapsuus ja perhe varhaiskasvatusasiakirjoissa 1967–1999. Tutkimuksia 313. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Kohti varhaiskasvatustalakeia. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr11.pdf?lang=fi>

Paavola, A. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelun vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatapoihin. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Pakkala, A. 2011. Osallistavaksi työyhteisövalmentajaksi kehittyminen. Tapaustutkimus henkilöstönkehittäjän kasvattajuuden löytymisestä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavissa:

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66757/978-951-44-8473-5.pdf?sequence=1>

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Väitöskirja. Turun yliopisto.

Rantala, P. 2013. Taidelähtöinen toiminta katalysaattorina ja näkyväksi tekijänä. Teoksessa Rantala, P. Jansson, S-M. (toim.) 2013. Taiteesta toiseen. Taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10 [viitattu 8.7.2015]. Saatavissa: <http://www.taikahanke.fi/binary/file/-/id/1/fid/1383>

Rönkä, A. Malinen, K. & Lämsä, T. (Toim.). 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2015a. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Analyysi ja tulkinta [viitattu 13.5.2015]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2015b. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Analyysin äärellä [viitattu 17.5.2015]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_1.html

Salmi, S. & Lipponen, L. 2013. Lapsen voimavarat hyvinvoinnin edistäjinä. Alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin tukeminen vanhempien, päivähoiton ja neuvolan yhteistyöllä. Socca -Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.

Sipilä, J. 2015. Hallituksen strateginen ohjelma. Ratkaisujen Suomi. Hallituksen julkaisusarja 10/2015 [viitattu 10.8.2015]. Saatavissa: http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_net.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2013. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki. Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014

Takalo, E. 2010. Toimiva työyhteisö. Vantaa: Hansaprint Oy.

Tarkka, K. Komi, A. Nevanen, S. & Tuominiemi-Lilja, T. (toim.) 2013. Hyve hallussa. Opas vanhempien, päivähoiton ja neuvolan yhteistyön vahvistamiseen lapsen laajan 4-vuotistarkastuksen yhteydessä. Helsinki: Star-Offset Oy.

Tast, E. 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Sosiaalipedagoginen aikakausikirja. Vuosikirja 2007. 8. Vuosikerta. Kuopio.

TENK. 2009. Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet. [viitattu: 23.7.2015]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/eettisetperiaatteet.pdf>

TENK. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö [viitattu: 13.5.2015]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Thl.2014a. Hyvinvointipolitiikka. 2014. [viitattu: 6.7.2015] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointipolitiikka/elinolot-ja-hyvinvointi/syrjailyminen-ja-osallisuus/nuorten-syrjailyminen/huono-osaisuuden-ylisukupolvisuus>

Thl. 2014b. Lastensuojelun käsikirja [Viitattu: 14.5.2015]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Tutkittavan päiväkodin kuntastrategia. 2015 [viitattu 3.7.2015].

Tutkittavan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. 2015 [viitattu 3.7.2015].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Unicef 2015. Lapsen oikeudet [viitattu 1.6.2015]. Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Varhaiskasvatustalaki 580/2015

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005 [viitattu 23.1.2015]. Stakes.

Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Vataja, K. 2012. Kehittyvä työyhteisö. Itsearviointin hyödyntäminen työyhteisön kehittämisessä kunnallisessa sosiaalitoimessa. Väitöskirja. Helsinki:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavissa:

[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90859/URN ISBN 978-952-245-699-1.pdf?sequence=1](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90859/URN_ISBN_978-952-245-699-1.pdf?sequence=1)

Vilén, M. Vihunen, R. Vartiainen, J. Sivén, T. Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja havainnoi [viitattu 20.3.2015]. Saata-

vissa: <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-havainnoi.pdf>

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

LIITTEET

LIITE 1 Kyselylomake työntekijöille

LIITE 2 Saatekirje työntekijöille

LIITE 3 Laadullisen aineiston analysointia

LIITE 4 Kyselylomake perheille

LIITE 5 Saatekirje perheille

LIITE 6 Aikataulukaaavio

LIITE 7 Kuvia ryhmätöistä

LIITE 1

KYSELYLOMAKE

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemuksia kasvatuksellisesta tuesta ja sen antamisesta

Taustakysymyksiä: kirjoita tai valmiissa vastausvaihtoehdoissa ympyröi sopivin vaihtoehto

1. Koulutus: _____

2. Vastaaajan ikä

1. alle 20 2. 21-29v 3. 30-40 4. enemmän

3. Työkokemus alalta vuosina

1. alle 1v 2. 2-5v 3. 6-10 4. enemmän

4. Työkokemus tässä päiväkodissa

1. alle 1v 2. 2-5v 3. enemmän

5. Työnkuva: _____

6. Päiväkodissamme päivähoiton aloitus on järjestetty lapsi ja perhe huomioonottaen?

1. Samaa mieltä 2. melko samaa mieltä 3. en osaa sanoa 4. melko eri mieltä 5. eri mieltä

7. Koetko että varhaiskasvatuksen työnkuvaan kuuluu kasvatuksellisen tuen antaminen perheille?

1. Kyllä 2. Ei

8. Millaista kasvatuksellista tukea olet antanut perheille?

9. Tuliko aloite kasvatuksellisen tuen antamiseen;

1. Perheiltä 2. Työntekijältä

10. Kasvatuksellisen tuen tarpeen syyt?

11. Onko jokin asia joka on estänyt sinua antamasta kasvatuksellista tukea?

12. Huolen puheeksiotto on minulle työntekijänä;

1. Hyvin vaikea 2. vaikeaa 3. melko helppoa 4. helppoa

13. Jos vastasit hyvin vaikea tai vaikea, kuvaile mitkä erityisesti ovat vaikeita tilanteita puuttua?

14. Mikä tekee tilanteista vaikean?

15. Onko jokin asia estänyt sinua ottamasta huolta puheeksi?

Kiitos mielenkiinnosta tutkimustamme kohtaan!

LIITE 2

Saate

Hei!

Olemme, päiväkodin työntekijä taustan omaavia, sosionomi opiskelijoita Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä varhaiskasvatukseen liittyen. Tutkimme kasvatuksellisen tuen toteutumista päiväkodissa. Teemme kyselyt vanhemmille sekä päiväkodin henkilökunnalle. Kyselyiden tuloksista esiin nousseita asioita tulemme käsittelemään kanssanne "työpaja" illassa **ti 21.4.klo 17- 19**.

Tällä tutkimuksella pyritään kehittämään ja vahvistamaan päiväkodin henkilökunnan ja asiakkaiden yhteistyötä. Tutkimusta käytetään päivähoidon kehittämiseen, vastaamaan lapsen ja perheen tarpeita.

Lähestymme nyt teitä kyselyllä, johon toivomme päiväkodin kasvatushenkilökunnan vastaavan **ti 31.3.2015** mennessä.

Kysely toteutetaan nimettömänä ja tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Kyselyjen vastaukset hävitetään analysoinnin jälkeen.

Vastaukset voi laittaa mukana tulleeeseen kirjekuoreen!

Kiitos mielenkiinnosta!

Terveisin:

Mirva Illi-Lampio p. ***_*****

Tuula Kokkonen p. ***_*****

Tiia Kulmala p. ***_*****

LIITE 3

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria
<p>"Oma jännittäminen, vanhempien reaktiot"</p> <p>"Miten vanhemmat kokevat asian"</p> <p>"Osaisi muotoilla kertomansa niin, että tulee ymmärretyksi ja ei loukkaa lapsen vanhempia"</p> <p>"Ensimmäisen kerran kohdalla ei osaa tietää reaktiota jonka perheeltä saa"</p> <p>"Pelko vanhempien reaktioista"</p> <p>"Kun ei tunne vielä kaikkia vanhempia"</p> <p>"Vanhemman hyökkäys kasvattajia kohtaan"</p>	<p>Puheeksi oton jälkeen vanhempien reaktiot voivat yllättää.</p>	<p>Huolen puheeksiotto</p>

<p>"Vanhemmat (monet) tulkitsevat subjektiivista päivähoito-oikeutta miten se heille sopii.(Loma-ajat joillekin vaikeita hyväksyä, että lapsikin lomailee kotona)"</p>	<p>Selkiyttää perheille lapsen vapaapäivien merkitystä</p>	<p>Lapsilähtöisyys</p>
<p>"Silloin kun perhe ei ole itse huomannut tuen tarvetta, ei halua vastaanottaa tukea/apua, ei edes halua keskustella"</p> <p>"Jos vanhempi ei halua hyväksyä asiaa ja alkaa mielellään puhua muusta asiasta"</p> <p>"Erilaiset näkemykset tilanteesta - vakavuudesta"</p> <p>"Vanhemman asettuminen puolustuskantaan, tai ei meidän lapsessa ole vikaa tai kaikki tehty, ei tehdä-ajattelu"</p>	<p>Lapsen päivittäisten kuulumisten ja tapahtumien, sekä havainnoinnin jakaminen perheen tietoisuuteen.</p>	<p>Avoimuus päivähoiton aloituksesta alkaen.</p>
<p>"Arka asia"</p> <p>"Vanhempien (erilainen perhekulttuuri) kunnioittaminen. Useammat tekevät</p>	<p>Lapsen kehityksen tukeminen, huomioon ottaen perheen kulttuuri ja arvot.</p>	<p>Perhelähtöisyys</p>

<p>parhaansa. "</p> <p>"Myös kulttuuriset näkemykset taustalla, vanhempien saama oma kasvatuserinne"</p> <p>"Pieni paikkakunta, tuttuja"</p>		
<p>" Asiasta ei ole varmaa tietoa, oletuksia, väärinkäsityksiä, missä raja vedetään"</p> <p>"Yhdessä jaksamme paremmin tukea lapsia ja pääsemme haasteessa eteenpäin lapsen parhaaksi"</p>	<p>Oman huolen poistaminen ja keskustelu mieltä askarruttavista asioista vanhempien kanssa.</p>	<p>Huolen vyöhykkeet</p>

LIITE 4

KYSELYLOMAKE

Perheiden kokemuksia kasvatuksellisesta tuesta varhaiskasvatuksessa

Taustakysymyksiä: (Rengasta sopivin vaihtoehto)

1. Vastaaajan sukupuoli?

1. Nainen 2. Mies

2. Vastaaajan ikä?

1. alle 20v. 2. 20-29v. 3. 30-40v. 4. Yli 40v.

3. Kuinka monta lasta perheessänne on?

1. 1 lapsi 2. 2 lasta 3. 3 lasta 4. 4 lasta 5. enemmän

4. Kuinka kauan perheenne on ollut tämän päiväkodin asiakkaana?

1. alle 1v. 2. 1-3v. 3. 4-5v. 4. enemmän kuin 5-vuotta

5. Päiväkodissa olevien lasten lukumäärä?

1. 1 lapsi 2. 2 lasta 3. 3 lasta 4. 4 lasta 5. enemmän kuin neljä lasta

6. Päiväkodissa olevien lasten iät?

1. 1v. 2. 2v. 3. 3v. 4. 4v. 5. 5v. 6. 6v.

7. Päivähoidon aloitus oli järjestetty lapsi ja perhe huomioonottaen?

1. Samaa mieltä 2. melko samaa mieltä 3. en osaa sanoa 4. melko eri mieltä 5. eri mieltä

8. Oletteko tietoinen että teillä on oikeus kasvatukselliseen tukeen, eli tukeen omaan vanhempana toimimiseen ja jaksamiseen, päiväkodin henkilökunnalta?

1. Kyllä 2. Ei

9. Ovatko välit päiväkodin henkilökuntaan mielestänne avoimet ja luottamukselliset?

1. Kyllä 2. Ei

Jos vastasit ei, niin miksi ei?

10. Ovatko kodin ja päiväkodin kasvatukselliset näkemykset ja periaatteet mielestäsi yhtenäiset?

1. Kyllä 2. Ei

Kuvaile lyhyesti miten se näkyy tai ei näy?

11. Onko perheenne elämässä ollut vaihteita, joissa olisitte toivoneet tukea omaan vanhempana toimimiseen tai jaksamiseen?

1. Kyllä 2. Ei

12. Jos vastasit kyllä, saitko tukea?

1. Kyllä 2. Ei

13. Mistä sait tukea? (Ympyröi kaikki oikeat vaihtoehdot)

1. Neuvola 2. Päiväkoti 3. Perheneuvola 3. Koulu 4. Kouluterveydenhuolto 5. Perhetyö

6. Lastensuojelu 7. Muu, mikä? _____

14. Oliko tuki sellaista joka auttoi perheenne tilannetta eteenpäin?

1. Kyllä 2. Ei

15. Millaiseen tilanteeseen olet kokenut kasvatuksellisen tuen tarvetta? (Ympyröi kaikki oikeat vaihtoehdot)

1. Uhmaikä 2. Kuivaksi oppiminen 3. Nukkuminen 4. Pelaaminen 5. Tv:n katselu 6. Tulo- ja hakutilanteet päiväkodissa 7. Huoli kehityksestä 8. Lapsen käyttäytyminen 9. Rajojen asettaminen ja pitäminen 10. Vanhempien kasvatukselliset ristiriidat

11. Muu, mikä? _____

12. En ole kokenut tarvetta kasvatukselliseen tukeen

16. Pyysitkö tilanteeseen apua päiväkodin henkilökunnalta?

1. Kyllä 2. Ei

17. Tarjosiko päiväkodin henkilökunta tilanteeseen apua?

1. Kyllä 2. Ei

18. Olisitko toivonut että olisit saanut enemmän apua päivähoidon henkilökunnalta?

1. Kyllä 2. Ei

19. Koetteko että päiväkodin henkilökunta voi auttaa kasvatuksellisissa asioissa tarvittaessa?

1. Kyllä 2. Ei

20. Haluatko kertoa vielä muuta lapsesi päivähoitopaikasta? Kasvatukseen liittyvää? Ideoita?

Kiitos mielenkiinnosta tutkimustamme kohtaan!

LIITE 5

Saate

Hei!

Olemme sosionomi opiskelijoita Lahden ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä varhaiskasvatukseen liittyen. Tutkimme kasvatuksellisen tuen toteutumista päiväkodissa. Teemme kyselyt vanhemmille sekä päiväkodin henkilökunnalle ja niiden tuloksista esiin nousseita asioita tulemme käsittelemään henkilökunnan kanssa "työpaja" illassa. Tällä tutkimuksella pyritään kehittämään päiväkodin henkilökunnan ja asiakkaiden yhteistyötä, vastaamaan vielä enemmän lapsen ja perheen tarpeita.

Lähestymme nyt teitä kyselyllä, johon toivomme teidän vastaavan ti **31.3.2015** mennessä.

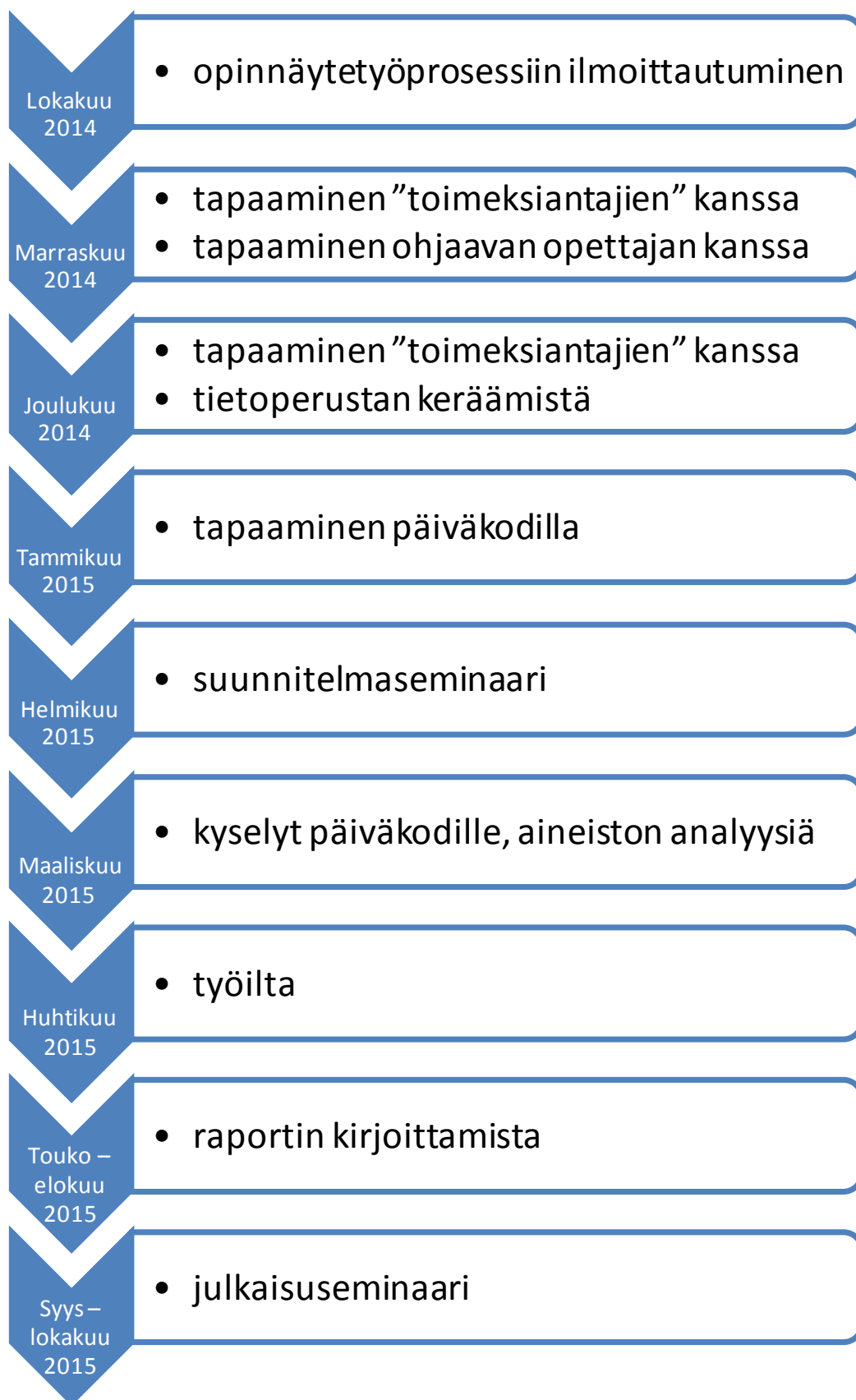
Kysely toteutetaan nimettömänä ja tullaan käsittelemään luottamuksellisesti. Kyselyjen vastaukset hävitetään analysoinnin jälkeen.

Kyselyn voitte palauttaa suljetussa kirjekuoressa päiväkohtiin, lapsenne ryhmän työntekijöille.

Kiitos mielenkiinnosta!

Yhteistyöterveisin: *Mirva Illi-Lampio, Tuula Kokkonen ja Tiia Kulmala*

LIITE 6

LIITE 7

